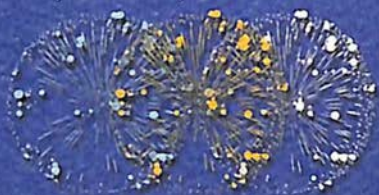


RIKI DASKAL · MILOSAVA MIKA PAVLOVIĆ · DINA KATAN BEN-CIJON  
ריקי דסקל · מילוסבה מיקה פבלוביץ' · דינה קטן בן-ציון

# ZAJEDNIČKA SOBA

POEZIJA PESNIKINJA IZ SRBIJE I IZRAELA



שירים מנזפי סרביה וישראל

# חדר משותף

JEVREJSKA OPŠTINA PANČEVO





**Riki Daskal • Milosava Mika Pavlović • Dina Katan Ben-Cijon**

# **ZAJEDNIČKA SOBA**

**Poezija pesnikinja iz Srbije i Izraela**

ריקי דסקל מילוסוה מיקה פבלוביץ' דינה קטן בן-ציון

# חדר משותף

שירים מנופי סרביה וישראל

## Uvodna reč

Knjiga pred vama je plod prijateljstva tri pesnikinje, Milosave Mike Pavlović iz Srbije, i Riki Daskal i Dine Katan Ben-Cijon iz Izraela. Prijateljstvo se rodilo između Riki Daskal i Mike Pavlović tokom njihovih susreta na književnim festivalima u Tetovu/Makedonija (2017) i Plovdivu/Bugarska (2018), a potom je u taj “krug prepoznavanja” ušla i Dina Katan Ben-Cijon, koja je na hebrejski prevela pesme Mike Pavlović. Te pesme je objavio izraelski književni časopis “Iton 77”, a kasnije i dnevnik “Haarec” u svom kulturnom dodatku “Galerija”.

Izbor od oko dvadeset pesama svake pesnikinje je mali deo iz njihovog stvaralaštva, ali predstavlja tri prilično različita pesnička glasa, i sa stanovišta tema kojima se pesnikinje bave, kao i u pogledu poetskog postupka.

Pesme Mike Pavlović su kratke, koncentrisane na trenutni doživljaj koji dovodi do originalne spoznaje, i koje zahvaljujući humoru i “pameti srca” okrepljuju. Njena poetika svojom sažetosti podseća na velikana srpske poezije Vaska Popu, iako je tematika kojom se bavi autentičan izraz ličnog i raznovrsnog ženskog doživljaja svog vremena i doba.

Pesme Riki Daskal i Dine Katan Ben-Cijon, kao izbor iz 6 knjiga koje je svaka od njih objavila do danas, sadrže raznovrsnost subjekata i doživljaja, života svake od njih kao žene Izraela, što se ponekad poklapa u tematskom smislu, i pored razlika i autentičnosti koje karakterišu lične poetike i poetski postupak svake od njih.

Možda iznad svega ovaj izbor, ova knjiga, predstavlja onaj retki, blagosloveni trenutak, kad prijateljstvo daruje razumevanje, ljubav, vrednovanje i potrebu da se ostvari i nešto zajedničko. To je prisutno i u pesmi “Čujem dom” koju je Riki napisala, inspirisana susretom sa Mikom, kao i čitanjem njenih pesama na hebrejskom u prevodu Dine:

קובץ שירים זה בא לעולם כפְּרִיָה של ידידות שצמחה בין שלוש משוררות: מילוסאווה מיקה פבלוביץ' מסרביה, ריקי דסקל ודינה קטן בן-ציון, שחיהן מישראל. ידידות שנקשרה תחילה בין ריקי דסקל למיקה פבלוביץ' בפגישותיהן בשני פסטיבלים למשוררים, בטטובה שבמקדוניה (2017) ובפלוכדיב שבבולגריה (2018), ובהמשך עם דינה קטן, שתרגמה משירי מיקה פבלוביץ', אשר התקבלו בעניין משהתפרסמו ב"עיתון 77" ואף במוסף גלריה/הארץ.

קובץ שירים זה, הכולל כעשרים שירים מפרי עטה של כל אחת משלוש המשוררות, מייצג שלושה קולות שונים עד מאוד ובמובן זה מעוררים עניין בפנורמה התמטית והפואטית המצטיירת במבחר המצומצם משירי כל אחת מהן. שיריה של מיקה פבלוביץ' קצרים, ממוקדים בחוויה רגעית המביאה לתובנה מקורית, המצטיינת בהומור ובחכמת הלב. בפואטיקה שלה ניכרת תמציתיות המזכירה את גדול משוררי סרביה במאה העשרים, וסקו פופה, אף שהתמטיקה שלה ייחודית בביטוי האותנטי שניתן לחוויות החיים הנשית כבת זמנה ומקומה.

שיריהן של ריקי דסקל ודינה קטן בן-ציון, שנבחרו מתוך 6 קבצי שירה שכל אחת מהן פרסמה עד כה, משמשים ביטוי רב גוני לפנים השונות של חוויית חייהן כנשים ישראליות, דבר הבא לידי ביטוי בנקודות השקה מן ההיבט התמטי, על אף השוני והייחוד המאפיין את הפואטיקה האישית של כל אחת מהן.

ואולי מעל לכול משמש קובץ השירים ביטוי לאותו דגש של חסד, כאשר ברית הידידות מניבה הבנה, חיבה, הערכה וצורך לחבור ביצירה משותפת. ובשפת השיר – הנה שיר של ריקי, שנכתב בהשראת המפגש עם מיקה, ובהמשך, בהשראת התרגום העברי של דינה לשיריה של מיקה:

## ČUJEM DOM

Ona izgovara ime svoga grada  
Kao da je bila topla kaša  
Kao paperjasti jastuk  
Kao da je bio dom  
A ja u stvari ne znam  
Da li je to muzika koju čujem  
Kad ona progovori svojim baršunastim glasom  
Između njenih negovanih prstiju  
Tanka braon cigareta  
Dim se penje ka misterioznim očima  
U kojima je teška smeđa zemlja  
Ili se ovako jednostavno svira  
Pančevo



## אני שומעת בית

היא אומרת את שם העיר שלך  
כאלו היה דיקה תמימה  
כאלו היה כר נוצות תפוח  
כאלו היה בית  
ואני לא באמת יודעת  
אם זו המוסיקה שאני שומעת  
קשה היא אומרת בקולה המתנדנד  
בין אצבעותיה הקטפחות  
סיגריה חומה ודקה  
עשנה עולה בין עיני המסתודין שלך  
שהחום בהן אדמה כבדה  
או שפרך פשוט מנגנים  
פנצ'בו

**RIKI DASKAL**

*SA HEBREJSKOG PREVELA*  
**DUŠICA STOJANOVIĆ ČVORIĆ**

# ריקי דסקל

## MILOST

Pesak je čudo  
Prekrštenih nogu na njemu sedim.  
Pred mene Božji prst se spušta  
Zlatnik dodat vremenu.  
Da si se usudio da budeš Sunce,  
Da sam se usudila da budem More,  
Imali bismo ceo tren zaborava.

## PROPOVEDNIKU TIŠINE

Volim te  
Ti si slast za moje uši  
Alhemijskom čarolijom  
Topiš dah u med.

Muzikom obavijaš naša tela  
Koncertom za struk, torzo i bradu  
Priroda nad nama trijumfuje  
I poput iznenadnog ptičjeg lëta  
Jasno je da će nas nadvladati.

## חֶסֶד

החול הוא פלא  
בְּרָגְלִים מְשַׁכְּלוֹת אֲנִי יִתְשַׁבֵּת עָלָיו.  
מִוֶּל עֵינַי, אֶצְבֵּעַ אֱלֹהִים מְשַׁלְּשֵׁלֶת  
מִטְבֵּעַ זֶהָב נֹסֵף לְקַפֵּת הַזָּמָן.  
לוֹ הַעֲזֹתָ לְהִיּוֹת שְׁמֵשׁ  
לוֹ הַעֲזַתִּי אֲנִי לְהִיּוֹת יָם  
הֵינִי זֹזֵכִים בְּרַגְעַת אֶחָד שְׁלָם שֶׁל  
שִׁכְחָה.

## למנצח על הדומייה

אֲנִי אוֹהֵב אוֹתָךְ  
אֶתְהָ מִמְּחִיק לְאֲזִנִּי  
בְּמִימְנוֹת שֶׁל אֶלְכִימָאִי  
הוֹפֵךְ נְשִׁיפָה לְדָבֵשׁ

לְהַפְלִיא מְנַגְנִים גּוֹפִינוּ  
קוֹנְצֵרְט לְמַחֲזָן כְּתוּב וְסִנְטֵר  
וְהַטְבֵּעַ מְנַצֵּחַ עָלֵינוּ  
וּכְמִשְׁק פֶּתְאוּמִי שֶׁל צְפוּר  
בְּרוּר שְׁיִנְצַח אוֹתֵנוּ.

## MOŽDA LJUBAVNA PESMA

U liku žene  
Pojavio si se na mom pragu  
Baš kad mi je draga i čudna drugarica  
Bila gost.  
Uprkos tome što mi je nož bio u ruci  
A na daski tek isečen paradajz,  
Zagrlila sam te najnežnije  
I tad  
Nisam bila lepa  
Nisam bila pametna  
Nisam bila mlada  
I nisam bila stara  
Bila sam – ja.  
A ti si bio ti  
I tvoje telo bilo je spaseno u meni  
Poput srži mlečno beličaste grane  
U vodi moje staklene vaze.

## זה יכול להיות שיר אהבה

בדמות של אשה  
הופעת בפתח ביתי  
בדיוק בלשחברתי הטובה והמתרה  
התארכה בו  
ולמרות שספין אחזה הייתה בידי  
או קרש שלא מקבר נפרשה עליו עגבניה  
חבקותי אותך בכל הרוך שהיה בי  
ובאותו זמן  
לא הייתי יפה  
ולא הייתי חכמה  
לא הייתי צעירה  
ולא מבגרת  
אלא הייתי אני  
ואתה היית אתה  
ותואי גופך נמסכו בי  
כמו לשר הענף החלבי  
לתוך המים שבאגר של הזכוכית שלי

## MRLJA U SVETLOSTI

Ponekad zaboravljam da sam žena da sam crnac da ću ostariti  
da sam Jevrejin,  
Da stanujem  
I vidi me:  
Latica u vodi, sveća u tami, ptica na vetru, boja na svetlu  
I nije tek tako voda, već su to  
Vodene struje što se u potoku dele  
I u njihovoj večnosti se ogledaju obluci  
I trava na nekim od njih  
I nije tek neka tama, to je  
Tama duboke pećine koja se odbija o zidove  
Poput jastuka za umornog  
I nije tek neki vetar, već je  
Dobar vetar koji se javlja samo u nežnim granama drveta  
I na obrazu i uhu je kao duhovni život i on je duh života  
I nije tek neko svetlo, već  
Otkriven sjaj skrivene svetlosti koja se javlja i nestaje  
Svetlost čista i meka kao povoj na ojađenom srcu  
Poput Božje ruke na čelu umirućeg.



## כתם באור

לפעמים אני שוכחת שאני אשה שאני שחור שאהיה זקן שאני  
יהודי  
שאני גרה  
ורואה אותי  
עלה במים גר בח'שך צפור ברוח כתם באור  
ולא סתם מים אלא  
מי נחל שןרימתם קצובה  
ובעדם נתן לראות את האבנים ועגלות  
ואת הידקת על אחדות מהן  
ולא סתם ח'שך אלא  
חשכת מערה גבוהה שמגע קירותיה  
כמו כר לעיף  
ולא סתם רוח אלא  
רוח טובה הנגלית רק בחלק מענפי העץ ומרנשת  
רק על לחי אחת ואזן והיא  
כמו רוח חיים והיא רוח החיים  
ולא סתם אור אלא  
אור מופז גלוי מתנגלה ומגלה  
אור שוטף אור רך בתחבשת ללב השכול  
קיד אלהים למצח הגוסס

## PEŠČANE SILUETE

Na mnogo načina nestajemo iz sveta  
Brojni su putevi kojima smo hodili.

Uvek na nov način  
Penju se na obalu peščani talasi  
I u povlačenju je ostavljaju vlažnu kao senu.

O-ho! reći će drevni kameni lukovi  
Što se uzdižu iz školjki  
Vi iščezavate kao miris.

## צלליות החול

בְּדַרְכֵי רַבּוֹת אָנוּ נִשְׁלָמִים מִן הָעוֹלָם  
כְּמִסְפַּר הַדַּרְכֵי שֶׁהִתְהַלַּכְנוּ בוֹ.

לְעוֹלָם בְּדַרְכֵי חַדְשוֹת  
מִטַּפְסִים הַגְּלִים אֶל הַחוּף  
וּבְנִסְיָנָתָם יוֹתִירוּהוּ רַטֵּב כְּמוֹ צֶלֶל.

או-הוּ יִגִּידוּ קִשְׁתוֹת הָאֶבֶן הַעֲתִיקוֹת  
הַצּוֹמְחוֹת מִן הַצְּדָפִים  
אֲתֵם חוֹלְפִים כְּמוֹ רֵיחַ.

## I PAUN POPUT ČEBETA NADLEĆE GRAD

Šta da učinim da moje reči  
Budu poput mirisa teške  
Poput mačke nežne  
Poput kamiona usamljene.  
Reči koje će uštedeti tkanine i boje  
Terpentin i četke  
To su primeri koji traže da baciš pogled unazad.  
Reči će biti zelene a na prstima dim kojim ću moći da slikam.  
Svaki portret koji je rastužio moje srce  
Svaku kuću u svakoj produženoj senci drveta  
Svaki kamen koji sam videla - mali ili stenu  
Svako dete u kojem lete leptiri i u stomaku mu cvet  
Svaki fitilj u sveći  
Svaki oblak  
Svaku granu koju sam kroz prozor videla  
Glas ptice i svako jaje  
Koje će se poput sunca svakog jutra rađati  
Iznova.

## וְטוֹס שְׁיֵעוּף מֵעַל הָעִיר כְּשִׁמְיָכָה

אֵיךְ לַעֲשׂוֹת שְׁמֵלוֹתֵי תְהִינָה  
כְּבָדוֹת כְּבָשָׂם  
דְּרוֹכוֹת כְּחֹתוּל  
גְּלִמּוֹדוֹת כְּמִשְׁאֵית  
מְלִים שְׁתַּחֲסוּכְנָה בְּיָדִים וְצַבְעִים  
טַרְפָּנֻטִין וּמְכַחֻלִים  
מוֹדְלִים עֵין מְצַטְמַצְמַת צַעֲד לְאַחֹר  
מְלִים שְׁתְּהִינָה יִרְקוֹת וּבְאֲצָבָעוֹת עֲשֵׂן אוֹכֵל לְצֵיד  
כֹּל פּוֹרְטָרֵט שְׁמֵתֵעֶצֶב אֵל לְבִי  
כֹּל בַּיִת כֹּל צֵל מִתְאַרְךָ שֶׁל עֵץ  
כֹּל אֶבֶן שְׂרָאֵיתִי קִטְנָה אוֹ סִלְע  
כֹּל יֶלֶד שְׁעַפְעַפִּיו פְּרָפְרִים וּבִטְנוֹ פְּרַח  
כֹּל פְּתִיל שֶׁל נֹר  
כֹּל עֲנָן  
כֹּל עֲנָף שְׂרָאֵיתִי דְרָךְ הַחֲלוֹן  
קוֹל צְפוּר וְכֹל בֵּיצָה  
שְׁקֵמוֹ שְׁמֵשׁ תְּבַקֵּעַ כֹּל בְּקָר  
מִחֲדָשׁ.

## JEDNOM IZRAČUNAH I DOBIH MINUS I SEM MENE SVI SHVATIŠE DA JE TO MOGUĆE

Nema u meni nikakve mudrosti ni koristi  
A kad zatreba razjasniće se  
Da neću moći da pretvorim konzervu pića u avion,  
Palmine grane u cvetni venac  
I viljuške u nakit.  
Nikad neću moći da proričem ljudima njihovu sudbinu iz  
Karata i kristala,  
Možda ću s naporom moći da vidim krajolik kao delo krojačkih  
zakrpa nežnog mesa  
I u njemu planinu poput slona koji leži postrance.  
Možda ću moći da zamislim kako sunce zalazi na dobrom mestu  
Maramu bez težine  
I čudim se kako na istom jeziku dele  
Bog i pas\* tačno ista slova  
Ali nema u tome nikakve mudrosti da se može prevesti kao opstanak.  
Ako je tako, nastaviću da posmatram beskućnika sedeći na klupi  
Skupljenih očiju prebirajući po dirkama zamišljenog klavira  
I verujem da mora biti da je srećan.

---

\* Aluzija na engleske reči – god i dog. – *Prim. Prev.*

פעם עשיתי חשבון ויצא לי מינוס וחזן ממני הבינו הכול שזה אפשרי

אין בי שום חכמה או תועלת  
ובעת הצורך יתברר  
שלא אוכל להפוך פחית נשתיה למטוס  
כפות תמרים לפרח קלוע  
ומזלגות לעדיים  
לעולם לא אוכל לקרא לאנשים את גורלם מתוך  
קלף או בדלח,  
אולי במאמץ אוכל לראות גוף כמעשה טלאים של תופרת רכת  
בשר  
ובתוכו הר כמו פיל השוכב על צדו.  
אולי אוכל לדמות אפק ששמש שוקעת בו למקום טוב  
לצעוף חסר משקל  
ולתהות איד באותה שפה חולקים  
אלהים וקלב אותן אותיות בדייק  
אך אין בכך שום חכמה שנתן לתרגמה להשרדות.  
אם כך אמשיך להתבונן בהומלסית יושבת על ספסל  
בעינים עצומות פורטת על פסנתר דמיוני  
ולחצמין שהיא בודאי מאשרת.

## SNAGA MAŠTE U REČIMA

Snaga mašte u rečima  
Obuzima pet čula odasvud.  
Ona stoji u sredini i posmatra uokolo  
I prstom upire:  
Evo drveća  
Evo zalaska  
Evo krila  
Evo zatvorene kuće  
I kao melodija krvi koja još nije komponovana  
I kao star potopljen bedem  
Odgovara mi snaga mašte u rečima  
Nasuprot steni umotanoj u zeleno krzno  
Mesec se trese nad potonulim gradom  
List pada  
More diše  
Glasnik ponovo prstom upire  
Snaga mašte u rečima obuzima  
Pet čula, pobeđenih



## הכוח המדמה של המילים

הכֹּחַ הַמְדַמֶּה שֶׁל הַמְּלִים  
לוֹקַח אֶת חַמְשַׁת הַחַוְשִׁים לְסִיבּוּב  
הוּא עוֹמֵד בְּמַעְגַל מִבֵּיט סְבִיב  
וּבְאַצְבַּע מוֹרָה  
הֵנָּה עֲצִים  
הֵנָּה שְׁקִיעָה  
הֵנָּה כְּנָף  
הֵנָּה בַּיִת מוֹגֵף  
וּכְמוֹ לַחֲזוֹן שֶׁל דָּם שֶׁטָּרַם נִלְחָן  
כְּמוֹ מִזַּח עֲתִיק שְׁקוּעַ בַּיָּם  
הוֹלֵם בִּי הַכֹּחַ הַמְדַמֶּה שֶׁל הַמְּלִים  
מוֹל סֵלַע עֲטוּף פְּרוּה יִרְקָה  
יֶרֶחַ רוֹעֵד עַל עֵיר שְׁטָבְעָה  
עֵלָה נוֹפֵל  
יְמָה נוֹשֶׁפֶת  
מִקְרִיז שׁוֹב  
בְּאַצְבַּע מוֹרָה  
הַכֹּחַ הַמְדַמֶּה שֶׁל הַמְּלִים לוֹקַח  
אֶת חַמְשַׁת הַחַוְשִׁים בְּסִיבּוּב

## GLAS DUŠE

Otvorite se kapije sveta i doći će  
Pokrenut mišić skriven od svih  
Pokrenula se duša  
Ka mestu na kojem se bol pretvara u lepotu,  
Usamljenost u zvuk  
A vreme u izmaglicu

Otvorite se kapije sveta i doći će  
Kap rose klizeći na listu,  
Vetar pirnuo kroz trsku,  
Duga se pokrenula u oblaku  
A u svim čistim akordima  
Jedina će svirati i meku  
Notu ljubavi

## קול הנשמה

הַנְּשָׂאוּ פְתוּחֵי עוֹלָם וְתִבּוֹא  
תְּנוּעַת הַשְּׂרִיר הַנִּסְתָּר מִכֶּלֶם  
תְּנוּעַת הַנְּפִשׁ  
אֶל מְקוֹם שְׂבָאֵב הוֹפֵךְ לִיפִי  
בְּדִידוֹת לְצִלִּיל  
חֲמֵן לְעֶרְפֵּל

הַנְּשָׂאוּ פְתוּחֵי עוֹלָם וְתִבּוֹא  
תְּנוּעַת הַטָּל עַל הַעֵלָה  
תְּנוּעַת הַרוּחַ בְּקִנּוּהָ  
תְּנוּעַת הַקִּשְׁת׃ בְּעֵנֶן  
וּבְכֹל הַמִּיתְרִים הַנְּכוּנִים  
יְחִידָה תְּנוּנָה וְרִכָּה  
אֶת הַתּוֹ אֶהְבֶּה

## ČETIRI GODIŠNJA DOBA

Leto i zimu si stvorio  
Sećam se  
Kad vetar nariče kroz lišće topole  
Poput duša koje se kotrljaju kroz dimnjak.

Hari Hiršfeld je kamen spoticanja na berlinskim ulicama  
Nedaleko od „Apolo saune“.  
Na mnogo načina Gordijev čvor povezuje seks i smrt.

Hari Hiršfeld je prognan u smrt  
Dvadeset šestog novembra hiljadu devetsto trideset i osme.  
U istom tom veku rođena sam i rodila sam  
I kao more koje se baca i lomi na obali  
Bacili su me na greben mog detinjstva  
Njihova lica, haljine, udaljeni osmesi  
Ekhart Zoje, Ekhojz Nice, Lihthojz Šoši  
Možda zbog Ek,  
Možda zbog Hojz,  
Možda zbog Liht,  
Možda zbog uma što nalazi  
Slične načine da uzleti i pobegne.

## ארבע העונות

קִיץ וְחֹרֶף אַתָּה יִצְרָתָם  
אֲנִי זֹכֶרֶת זֹאת  
כְּשֶׁרוּחַ מִיִּלְלַת בֵּין עָלִי הַצֶּפְצָפָה  
כִּמוֹ נְשִׁמוֹת מִתְגַּלְגְּלוֹת בְּתוֹךְ אֶרֶבָה.

הָאָרֶץ הִירָשְׁפֶלֶד הוּא אָבֹן נֶגֶף בְּרַחֲבוֹת בְּרָלִין  
לֹא הִרְחִק מִ"אֶפּוֹלוֹ סְאוֹנָה".  
דְּרָכִים רַבּוֹת יֵשׁ לְקֶשֶׁר הַגּוֹרְדֵי בֵּין מִין וּמִנּוֹת.

הָאָרֶץ הִירָשְׁפֶלֶד גִּרָשׁ אֶל מוֹתוֹ  
בְּעֵשָׂרִים וְשֵׁשׁ בְּנוֹבֶמְבֶּר אֶלֶף תִּשְׁעַ מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים וְשִׁמוֹנָה  
בְּאוֹתָהּ מֵאָה בֵּה נּוֹלְדָתִי וְיִלְדָתִי  
וְכִמוֹ יָם הַפּוֹלֵט שְׁבָרִים אֶל הַחוּף  
נִנְעָצוּ עַל שְׂרִטוֹן יִלְדוּתִי  
פְּנִיָהוּ, שְׁמֵלוֹתִיָּהוּ, חֵיכֹן הַמִּתְרַחֵק שֶׁל  
אֶקְהַרֵּט זִיוָה אֶקְהוּיֵן נִיִּצָה לִיכְטֵהוּיֵן שׁוֹשִׁי  
אוּלֵי בְּגִלְלֵה - אֶקְ  
אוּלֵי בְּגִלְלֵה - הוּיֵן  
אוּלֵי בְּגִלְלֵה - לִיכְט  
אוּלֵי בְּגִלְלֵה שְׁלֵמוֹחַ  
דְּרָכִים מִשְׁלוֹ לְהַמְרִיא וּלְבָרֵחַ.

## AKO IMA BOGA, NALAZI SE U DETALJIMA I NEPRIJATELJU PRED VRATIMA

U strujanju, u zujanju, u sumnji, u oskudnosti  
U odsjaju na staklu u kori jabuke u sjaju  
Bisera u zelenom  
Vežu u senci  
Bora u bebinoj šaci  
U dojci  
U dubini vode u magličastoj suznici oka  
U naopakoj vezi između osmeha i pogleda  
U poverenju u njega potpuno se odražava  
U beznadežnoj sumnji u plaču tela  
U pruženoj ruci  
U strujanju svetla što se probija kroz rupu  
I pada na ručicu i utapa se u ivicu ogrtača

A ponekad je strog  
I tišina će takođe biti potpuna  
Može se jasno videti  
Da je Samsonova glava izgubljena u njezinom naručju  
Da su njeni nožni prsti naduvani  
Da su njeni nokti kratki i crni  
Može se čuti kako se u mislima predao  
Ali Bog na njegovim leđima  
Još nije

## אם יש אלהים הוא מצוי בפרטי הפרטים ובאויב שבדלת

בפּכּפּוּד בּזמזום בּפּקפּוק בּצמזום  
בּבּרּק הַזְכוּכִית בּקלפּת  
הַתּפּוּחַ בּנצנץ  
הַפּוּנִיָּה בּרקמה  
יַרְקָה בּצל  
הַקּמטים בּכף הַתּינּוּק  
בּישד  
בּעמק הַמַּיִם בּעכירות לַחמית  
הַעֵיִן  
בּקשׁר הַפּוּד בּין חוּד לַמבט  
בּאמון הַנּוֹשֵׁק מְמוֹנו מְחַלֵּט  
בּספּק בּיאוש בּרתיעת הַגּוֹף  
בּיד הַמוֹשֵׁט  
בּגֶרם שׁל אור הַפּוֹרֵץ אֵל הַבּוֹד  
וְנוֹפֵל עַל יַדִּית וְנִבְלַע בּשׁוּלֵי הַגְּלִימָה

וּלְעֵתִים כּוֹשֵׁהוּא מְדִיק  
וְהַדְּמָה גַם הִיא מְדִיקָת  
אֶפְשֵׁר לְרֹאוֹת בּבְרוּר  
שׁרֵאוּשׁוּ שׁל שְׁמִשׁוֹן אֲבוֹד בּחִיקָה  
שְׁבִהוֹנוּחִיהָ נְפוּחוֹת  
שְׁצַפְרִיָּה קְצוּצוֹת וְשַׁחְרוּת  
אֶפְשֵׁר לְשַׁמַּע אֵת מוֹחוּ מוֹתֵר  
אך אֱלֹהִים מְצוּי בּגְבוּ  
שְׁעוֹד לֹא

## TRANS FORMACIJA

Najednom taksista stavi naočare  
Najednom ugledah njegov izlomljen profil  
Najednom meso postade duša  
Duša se pretvori u goluba  
Golub prhnu na planinu Tabor  
Planina Tabor se izdiže iz doline poput dojke  
Nedobijen nagon da očara čula.



## טראנס פורמזיה

לפתע הרפוב נהג המונית את משקפיו  
לפתע ראיתי את פרופיל השבירות שלו  
לפתע חזיתי את הכשר הופך נפש  
את הנפש הופכת יונה  
את היונה ממריאה להר תבור  
את הר תבור מתרומם כמו שד מעל לעמק  
את היצור הבלתי נתון לכבול של לחוש.

## **PRIPREMAM SE NA VIKANJE**

Sada vreme meri sat  
U obliku velikog okruglog časovnika  
A zvuk mu je poput  
Elektronske zmije  
Ps, ps, ps, ps  
Čitala sam u jednoj knjizi  
„Petja moja, draga moja Petja“  
A srce mi je drhtalo kao da sam čitala  
Rivka moja, draga moja Rivka.  
I setih se da smo udisale isti vazduh na stepeništu  
I ista nam je svetlost ulazila u sobu kroz romboidne betonske otvore  
Kao da smo bile deca proroka  
Ali ne kćeri proroka  
I ne od sina proroka  
Bile smo srećna deca u podnožju stepenica sa gumenom lutkom  
I žutim plastičnim tanjirom iz kog smo je hranile  
Zrak svetla nas je budio kao da je to bila  
Scena Mesijinog rođenja  
U uglu crkve u pomrčini su magarac i jagnje  
I beba i zvezda dugog repa iznad

Ne mogu to drukčije napisati

A ti ćeš moći rukom da oslikaš prazninu dan kasnije  
Utonuli prodoran pogled uperen u dno očiju tvoje sestre  
Delom znatiželja delom očaj  
Drhtanje u kolenima kad su ti javili

## מכינה עצמי לצעקה

עקשו לזמן צורה של  
שעון בית נתיבות גדול ועגל  
וקולו הנראה בלבד  
הוא קול הנחש האלקטרוני  
פס פס פס פס  
קראתי בספר אחד "פטיה שלי, פטיה יקרה שלי"  
וכחלי לבבי רעדו כאלו קראתי  
רבקה שלי, רבקה יקרה שלי  
ונזכרתי שששמנו אותו אור חדר מדרגות  
ואותו אור חדר עלינו מפתחי בטון מעינים  
כאלו היינו ילדות של נביא  
אבל לא בנות של נביא  
ולא של בן נביא  
היינו ילדות מאשרות בחלקת מדרגה, בבבת גומי  
ובצלחת פלסטיק צהבה ממנה האכלנו אותה  
וקרן אור האירה עלינו כמו הייתה  
זו סצנת הגדת משיח  
בפנת כניסה אפלה עם חמור וטלה  
והינוק וכוכב עם זנב ארוך מעל  
אינני יכולה לכתוב זאת אחרת

ואת התוקלי לציד את הריק ביד המוטלת ביום שאחר  
את המבט השקוע סמיד בקרקעית עיניה של אחותך  
חלקו סקרנות חלקו יאוש  
את פיק הברכים בשהודיעו לך

Da je prelepa tetka Lili mrtva  
Ili tek  
Mesečeve suze na leđima talasa u sumrak

Da li ćeš moći da naslikaš da smo bile  
Male devojčice preživelih

שְׂדוּדָה לִילֵי הַיָּפֶה מִתְּה  
אוֹסְתָם  
אֶת דְּמַעוֹת הַיָּרֵחַ עַל גֵּב גַּל עִם רֶדֶת יוֹם

הַתּוֹקֵלִי לְצִיֵּר אֶת מַה שֶּׁהֵינּוּ  
יְלֻדוֹת קִטְנוֹת שֶׁל נְצוּלִים

## NIJANSE: MAJKA SA DETETOM

Dete sa majkom A:

Dete ne treba da zna da njegova majka više voli zemlju

Dete ne treba da zna da njegova majka više voli smrt

Dete ne treba da zna da njegova majka više voli Boga

Dete nikako ne sme da zna da je njegovoj majci nešto

Važnije od njega.

Dete sa majkom B:

Ako imaš dete ne smeš da ga povrediš

Ne smeš da mu činiš ono što su radili tebi

Ne smeš da gubiš strpljenje

Tvoja je obaveza da štitiš njegovu nevinost kao da je cvet  
u polju

A o svom životu da se pažljivo staraš kao kad rukom skrivaš  
plamen

Ako imaš dete obaveza ti je da časno ostariš

I umreš u trenu, tiho

Dete sa majkom C:

Uskoro bi sve izgledalo drukčije

Deca neće stajati uplašeno u senci svojih otaca i neće vući  
za ruku majke posvećene svetom semenu

Uskoro potonuće prašina i počće jesen

Uskoro će se ponovo vratiti kućama

I polako ih ispuniti ljubavlju

## ניואנסים : אמא עם ילד

ילד עם אמא א'  
ילד לא צריך לדעת שאמא שלו מעדיפה את האדמה, עליו  
ילד לא צריך לדעת שאמא שלו מעדיפה את המנות, עליו  
ילד לא צריך לדעת שאמא שלו מעדיפה את האלהים, עליו  
בשום פנים ילד לא צריך לדעת שלאמא שלו יש משהו יותר  
חשוב ממנו.

ילד עם אמא ב'  
כי אם יש לך ילד אסור לך להכאיב לו  
אסור לך לעשות לו מה שעשוי לך  
אסור לך לצאת מן הדעת  
חובה עליך להגן על תמימותו כאלו היתה פרח נכחד בשדה  
ועל חייך להגן בתחבולה ונהירות ככף יד מגוננת על להבה  
אם יש לך ילד חובה עליך להזדקן בכבוד ראש  
ולמות בבוא העת בקול דממה דקה

ילד עם אמא ג'  
עוד כמה ימים הכל יהיה נראה אחרת  
ילדים לא יהיו נצבים מפחדים בצל זקני אבות  
ולא נגדרים ביד אמהות שטופות ורע קדש  
עוד כמה ימים יהיה האבק שוקע ויתחיל הסתו  
עוד כמה ימים יהיו הבהים עומדים שוב על מכונם  
ומתמלאים אט אט באהבה

## KOCKA ŠEĆERA

Mlad i ravnodušan mesec – duša  
Nad  
Pozorištem senke planina  
Kraj septembra  
Lišće je ovde na stranom mestu  
Tako lepo pre nego što umre  
Činimo gest kao kad želimo dobro svetu  
Rekvijem  
Za boje smrti

Kao u pokvarenom filmu u bioskopu  
Vrti se stalno ista slika

Htela bih da je postavim  
Tačno strogim pokretom  
Dostignem najveći fokus  
Izoštrim sočivo  
Ne pogrešim  
Ne umanjim  
Ne preuveličam  
Gledam to večno  
Uzdignem do magije  
Pretočim krv u slova

Evo prst mog oca  
Čak ni kapilari ne uspevaju da prekinu



## קוביית סוכר

היָרַח חֲרַמְשֵׁי וְשָׁוָה-נֶפֶשׁ  
מֵעַל  
תִּמְאַרְוֹן צִלְיֵי הַהָרִים  
סוּף סִפְטִמְכָר  
הַעֲלִים כָּאֵן בְּמִקוֹם הַיָּד הַזֶּה  
כֹּה יִפְיִים לִפְנֵי מוֹתָם  
עוֹשִׂים גִּיסְטָה שֶׁל רְצוֹן טוֹב לְעוֹלָם  
רְקוּיָאָם  
שֶׁל צְבָעֵי מוֹת

כִּמוּ בְּסֶרֶט קוֹלְנוּעַ מְקַלְקֵל  
רְצָה שׁוֹב וְשׁוֹב אוֹתָהּ תִּמְוֹנָה

הַיִּיתִי רוֹצֵה לְזַקֵּק אוֹתָהּ  
לְדַיֵּק עַד אֲכַזְרִיּוֹת בְּתֵאֵוֹר  
בְּתִנְנוּעָה  
לְהַגִּיעַ לְפִוְקוֹס מְרַבִּי  
לְצִלְיִלוֹת מִחֶלְטָח שֶׁל הַעֲדָרָשָׁה  
לֹא לְזַיֵּף  
לֹא לְהַמְעִיט  
לֹא לְהַגְזִים  
לְהַבִּיט עַד לְנִצָּח  
לְהַעֲלוֹת אוֹתָהּ בְּאוֹב  
לְהַזְרִים דָּם בְּאוֹחִיוֹת

הִנֵּה הָאֲצָבַע שֶׁל אָבִי  
גַם נִימֵי הַדָּם לֹא מְצַלְיָחִים לְטֹשֵׁטֶשׁ

Njegovo bledilo  
Nokat negovan veoma širok  
Beo je poput zamrznutog stakla  
Izrastao je u pravoj meri  
Preko mesa  
Nema šanse  
Kocka šećera je poslužena  
Kocka šećera  
Još parčić iseci  
Brzo i precizno  
Bez otapanja slatkog  
Usred dlana  
Na mestu gde je linija života prošla

את חורוֹנָה  
הצפֵרוּן מטפֵּחת רִחֵבָה מֵאֹד  
לִבְנָה קִמּוֹ שְׁמֹשָׁה בְּיוֹם כְּפוֹר  
בּוֹלְטֵת רַק בְּמִדָּה הַנְּכוֹנָה  
מֵעַל לְבֶשֶׁר  
אֵין רֵכֵב  
קִבֵּית סֶפֶד מְנַחֵחַ  
קִבֵּית סֶפֶד  
עוֹד שְׁבָרִיד תְּחַתֵּף  
בְּחֶטֶף וּבְאֶפֶן מְדַיֵּק  
שׁוֹם גְּשֵׁרֶת מִתּוֹקָה  
לֹא תִנְתָּר בְּאֶמְצַע כַּף הַיָּד  
בְּמִקּוֹם שְׁקוֹ הַחַיִּים עֵבֶד

## SLIKAREVA KĆI

Danima sedi pored oca  
Golog lica  
Kao da mu kaže:  
Evo me, oče  
Pred tobom sam poput jabuke u činiji  
Kao hrizantema u udruženju hrizantema  
Ti si onaj koji me je stvorio  
Stvorio drukčije od onog što sam  
Dobro me pogledaj i videćeš  
Ona koja je počela kao smrdljiva kap  
U budućnosti će završiti kao prah i pepeo

Da li ćeš uspeti da razotkriješ svoj užas  
Pronikao u mojim očima  
Da li ćeš uspeti da odabereš pravu boju  
Za slabu krv u venama  
Da li ćeš rukom izviti ugao usana  
Krivih baš kakve su tvoje?  
Pogledaj me dobro, oče.

Onako kako me nikad nisi pogledao  
Onako kako me nikad više nećeš pogledati  
Naslikaj svoj odsjaj koji gmiže u mojoj suzi  
Oče moj  
Naslikaj me

## בתו של הצייר

ימים היא יושבת מול אביה  
פניה עירומים  
כאומרת לו  
הגני אבי  
מנחת לפניך כתפוח בקערה  
כחרצית באגדת חרציות  
אתה שבראת אותי  
ברא אותי בשנית ממה שאני  
הבט בי היטב וראה  
את מי שהתחילה כטפה סרוחה  
ועתידה לגמר כעפר ואפר

האם תצליח לזהות את האימה שלך  
נובטת בעיני  
האם תצליח לבחור את הצבע הנכון  
לדם הנחלש בכליו  
האם יעלה בידך שרטוט וזית הפה  
המתעקלת בדיקתך כשלקך  
הבט בי היטב אבא

כפי שלא הבטת בי מעולם  
כפי שלא תביט בי יותר  
ציר את השתקפותך וזחלת בתוך דמעותי  
אבי  
ציר אותי

## DVE PESME O ISUSU

A.

Suton na nebesima Nazareta

Isuse, Isuse.

Pre hiljadu devetsto pedeset godina

Sigurno bih s tobom oralala, bosa, divlja

Devojčica zelenih očiju

Smeđe planine Nazareta.

Ljubila bih tvoje bolne oči

Udisala dim spaljene balege u tvojoj kosi

I vukla te za sobom sve do vrha brda

I vikala, vikala: Isuse! Isuse!

Vidi – krv na nebu

B.

Rana na stenovitoj planini

Na vrhu vidim kako jašu poslednji zraci

Isus se prizemljio bosonog, očiju uperenih u ponor

Oštro kamenje ga čeka na kraju očajnog skoka.

Sada, između Tel Adašim i Ganigara,

Među iščezavajućim snopovima

Vidim, njegove noge krvare u dolini.

## שני שירים על ישוע

א.

דמדומים בְּשָׁמַי נִצְרַת  
יְשׁוּעַ יְשׁוּעַ  
לִפְנֵי אֵלֶיךָ תִּשַׁע מֵאוֹת וְחֲמֵשִׁים שָׁנָה  
בְּטַח, הֵייתִי חוֹרֶשֶׁת אֶתְךָ, יְחִפָּה, פְּרוּעָה  
יִלְדָה עִם עֵינַיִם יְרֻקוֹת  
אֵת הָרִי נִצְרַת הַחֹמִים.  
הֵייתִי מְנֻשָּׁקֶת אֶת עֵינֶיךָ הַדְּלוּקוֹת  
מְרִיחָה אֶת עֵשֶׂן הַגְּלִילִים הַנְּשָׁרְפִים בְּשַׁעֲרֶיךָ  
וְסוֹחֶבֶת אוֹתְךָ אִתִּי, כָּל הַדֶּרֶךְ אֶל רֹאשׁ הַגְּבֻעָה  
וְצוֹנָקֶת וְצוֹנָקֶת יְשׁוּעַ יְשׁוּעַ!  
תִּרְאֶה - דָּם בְּשָׁמַיִם

ב.

פָּצַע בְּהַר הַחֲצוּב  
בְּרֹאשׁוֹ אָנִי רוֹאֶה רְכוּב בְּתוֹךְ קַרְנִים אֶחְרוֹנוֹת  
אֵת יְשׁוּעַ נִנְעֵץ יְחָף, עֵינָיו קְרוּעוֹת לְתֹהוֹם אֶל  
הָאֲבָנִים הַמְּחַדְדוֹת הַמְּמַתִּינּוֹת לוֹ בְּסוֹף הַקְּפִיצָה הַנוֹאֲשָׁת.  
עֲקָשׁוֹ בֵּין חַל עוֹדָשִׁים וְגִיגֵר  
בְּאֵלְמוֹת הַנְּעֻלְמוֹת  
אָנִי רוֹאֶה, רְגְלֵי שׁוֹתְחוֹת בְּאֶדְמַת הַעֵמֶק.

## TIŠINA MOG OCA

Tišina mog oca danju bila je samo privid  
Njegovi jecaji su cepali srca noću i ja  
Sam se ledila u svom krevetu.  
Jao devojčici koja vidi vojnike  
Tokom jenjavajućih jecaja njenog usnulog oca.

Danju bi se užasna tišina skupljala u očevom srcu  
I odande izbijala noću u bujicama.  
U mraku su se njegovi jecaji prikradali kroz tesne hodnike  
Do mene  
Presecali me i prilegli u meni.

\*

Meka je jutarnja svetlost  
Kiša stoji u vazduhu.  
Osećam da će Gospodu prepuknuti srce  
kao srce mog mrtvog oca.



## השקט של אבי

השקט של אבי ביום, היה רק למראית  
אנחותיו קרעו את לב הלילה ואני  
קפאתי על משפכי.  
אוי לה לילדה הרואה קלנסיים  
לארץ אנחותו הגועעת של אביה הישן.

ביום הזה שקט אים מצטבר בלבו של אבי  
ופורץ לו משם קלוחים קלוחים בלילה.  
בחשך היו אנחותיו מסתגרות לארץ המסדרון הצר  
עד אלי  
מנסרות אותי ומשכיבות עצמן בתוכי.

\*

אוד הבקר רפה  
גשם תלוי באור  
אני חוששת שלבבו של אדני עומד לפקע  
בלבו של אבי המת.

## ŠIMBORSKIN PRSTEN

Kosa joj je tanka poput paperja u pileta, osmeh na usnama nemoguće  
je oslikati

Izborane oči poput čudne ptičje noge, pogled perine koja se vetri  
na prozoru.

Ali ja, strepeća životinja u šumi, uzdrmana sam prizorom skromnog  
prstena s dragim kamenom

Na reumatičnom prstu. Isti prsten, baš isti ima moja mama

Kći njene domovine, kći njenog maternjeg jezika, njenog godišta.

Da je ona bila moja majka, imala bih pravo na uvaženiji odnos onih  
koji kotrljaju njeno ime

Kao da su u ustima imali smrznuta zrna grožđa, a ona je još bila živa.  
Osuđena na spaljivanje u njenim sećanjima, s kojim se u noćima bori,  
na javi prepušta.

## SVRHA CVETA

Sad

Kad se palma povija pod teretom urmi

A polja suncokreta se već crne

Kao da je vatra protutnjala njima

Mazim glavu sinčića mog

Tako meku, punu bodljica

Duboko udišem čaroban miris

Ekstaze

I mislim kako cvet nema svrhe

Osim ploda.

## הטבעת של שימבורסקה

שערה דק כפלומת אפרוח, את החיידק שלשפתייה אי אפשר לצבוע  
קמטי העיניים וגלי צפור פלאית, מבטיה כסת מתאונרת על חלון.  
אבל אני, חיה דרוכה ביער, נלפחת למראה טבעת יהלום צנועה על  
אצבעה אחת השגרון. אותה טבעת, בדיק אותה טבעת שיש לאמי  
בת מולדתה, בת שפחה, בת גילה.

לוי היתה אמי הייתי זוכה ביחס מעורר מאלה המעלגים את שמה  
בפניהם כאלו היה ענבים קפואים והיא היתה עוד חיה.  
נדונה להשורף בדרוגומינה, נאבקת במ בלילות, נכנעת להם בימים.

## תקלית הפרח

עקשו  
קשהתמר כורע תחת עמס התמר  
ושדות החמנית כבר שחרים  
כמו אש עברה במ  
אני מלטפת את ראשו  
הרוך כל כך של בני הקטן  
מריחה בכל את הריח הנפלא  
של היחום  
וחושבת על כך כי אין תקלית הפרח  
כי אם הפרי בלבד.

**MILOSAVA MIKA PAVLOVIĆ**

# מיקה מילוסאווה פבלוביץ'

מסרבית: דינה קטן בן-ציון

## **POJAVA**

Posle toliko življenja  
još ima nadu

I u svemu traži smisao

Iznenadena sam  
Nema logike

## **OZBILJNA ŽENA**

Prepoznajem igru sagorevanja  
i bežim na vreme

Moje godine znaju  
da bljesak traje tren  
i slute opasnost  
da se dugo sećam

Ja sam Ozbiljna Žena

## תופעה

אחרי כל כך הרבה חיים  
עדין לקויות

ובכל לחפש משמעות

אני מקפצת  
אין הגיון

## אשה רצינית

אני מזהה את משחק מאכלת האש  
ובורחת בזמן

שנותי יודעות  
כי מלשך הניצוץ כהרף עין  
וקמשעות את הסכנה  
בזכרון הנמשך זמן רב

אני אשה רצינית

## **KALKULACIJA**

Uz loto listić  
pitam se svaki put:

Postoji li šansa da se dobije?  
Šta bi se izgubilo dobitkom?

Uplaćujem, sitno  
Cena je nadanje

## **KČI, 3 G.**

Želi da je pustim  
Može sama

Zaustavljam korak  
Oslobađam ruku

Mogu li ja?



## חִישׁוּב

עִם כָּל פְּרָטִים הַגְּדֵלָה  
אֲנִי שׁוֹאֵלֶת אֶת עֲצָמִי:

הַיֵּשׁ סְבוּי לְנִכּוֹת?  
מָה עֲלוּל לְלַכֵּת לְאִבּוֹר בְּשׁוֹזוּכִים?

בְּפְרוּטוֹת אֲנִי מְשַׁלֶּמֶת  
אֶת מְחִיר הַמְּקוּוֹה

## הַבַּת, גִּיל 3

רוֹצֵה שְׁאֲנִיחַ לָהּ  
הִיא יְכוּלָה בְּכוֹחוֹת עֲצָמָה

אֲנִי מְאֻטָּה צֵעֵד  
מְשַׁחֲרֶרֶת אֶת הַיָּד

הֵאֵם גַּם אֲנִי יְכוּלָה?

## PRAVIM SE

Pravim se da ne vidim  
punoću meseca  
dok šetam usvojeno kuče

Pravim se  
da osećam samo zimu  
dok šetam i sebe odvojenu

Pravim se da znam  
kuda se krećem  
dok mi štene sapliće noge

Odbijam da delim njegovu radost  
Ne dam ojađenost  
sa kojom sam pošla

Vratiću se ista

## מעמידה פנים

מעמידה פנים כמתעלמת ממראה  
הלבנה במלואה  
בצאתי לטיל עם הלב המאמץ

מעמידה פנים  
שאני חשה רק בקור  
בצאתי לטיל גם עם עצמי המבודדת

מעמידה פנים קיודעת  
לאן פני מועדות  
בשהכלב מסכסך את צערי

מסרבת להשתתף בעליותו  
לא מותרת על המרירות  
שלוחה אותי בצאתי

בשובי לא חל בי שנוי

## NEPOETIČNO

Kada je teretnjak zatresao  
zidove i stakla

Uplašila sam se

Skočila  
Upalila svetlo

Sociološki posmatrano  
to je prevoz robe

Tehnički posmatrano  
mogući incident

Psihološki  
trebalo bi da se sada smejem

Ali, ne mogu  
jer se plašim

Dok drhtim mrzim strah

## לא פואטי

קשהמשאית החרידה  
כתלים חגגיות

נבהלתי

קפצתי  
העליתי אור

מהבט סוציולוגי  
הובלת סחורות

מהבט טכני  
תכון ארוץ

מהבט פסיכולוגי  
עכשוויה עלי לצחוק

אבל איני מסגלת  
פי אני מבהלת

כלי רוטת  
שונאת את הפחד

## **VERTIKALA**

Oslonjena na Čoveka  
čekam Hrista

U Hramu milozvučno  
odzvanja prisustvo Mase

Lepo je stopiti se  
plivati u Zvuku

Verujem Neopipljivom  
i odlazim u Reč

Dodirnuta Tišinom  
postvarujem se među Zvezdama

I sasvim dobro  
vidim u Mraku

## במאונך

נלשענת על האדם  
מצפה לישוע

במקדש מטהדת בקהל  
מתיקות הנגון

מה נעים להתמוסס  
לשחות בצלילים

אני מאמינה בך  
אני בר משוש  
ופונה אל המלה

משוננעה בי הדממה  
אני מתנשמת בינות לכוכבים

ורואה היטב  
בחלטה

## VASKO

Melodije  
Belutak i Nepočin polje  
po krvi kao molitva srca

Iako se vremena smenjuju  
i odjek je uvek drugačiji  
one su zvuci prepoznavanja

To Vasko neprestano  
po nepočin polju  
kotrlja belutke



## וסקו

מנגינות  
הנציץ השדה אי מנוח  
בדם כמו התפלה שבלב

אף שהזמנים משתנים  
וההד תמיד שונה  
אלה הצלילים המכרים

זה וסקו בלי הרף  
מכדרך נציצים  
בשדה אי מנוח

## MOJE ZEMLJE

\*SFRJ... \*SRJ... \*SCG... \*RS...

Kada je počelo razaranje  
jasno sam videla spiralu zla

Ostani normalna pomislih

Na vrata, prozore, odžake  
Na sve otvore kuće i uma

postavi

Deset zapovesti

Klasike

Ironiju

Istorijski

to je samo tren

Ljudski

čitav život

Civilizacijski

propast

\*SFRJ – Socijalistička federativna republika Jugoslavija

\*SRJ – Savezna republika Jugoslavija

\*SCG – Državna zajednica Srbija i Crna Gora

\*RS – Republika Srbija

ארצותי  
SFRJ... SRJ... SCG... RS\*...

משנהחלה ההתפרקות  
ראיתי בברור את עקומת הרע

השארי שפניה חלשתי

בדלחות, בחלונות, בארבות  
בכל פתחי הפית והתבונה

הציבי

את עשרת הדברות  
את הקלסקיה  
את האירוניה

מבחינה היסטורית  
הרף-עין

מבחינה אנושית  
חיים ומלואם

מבחינה ציביליזציונית  
חרבן

- SFRJ – ראשי תיבות של המדינה כשנקראה בשם הרפובליקה הסוציאליסטית  
הפדרטיבית יוגוסלביה
- SRJ – ראשי התיבות של שם המדינה כשנקראה בשם הרפובליקה המאוחדת  
יוגוסלביה
- SCG – ראשי תיבות האיחוד המדיני של סרביה ומונטנגרו
- RS – ראשי התיבות של רפובליקה סרביה (כפי שנוחר בסוף...)

## **GOVOR TELA**

Ne govorimo o telu  
dok živi

Živi se

Kada se promeni  
odnos bola i užitka  
počne i deljenje  
na telesno i ono drugo

Kao,  
drugo je važno

Pošteno bi bilo  
da ne upadnem u tu zamku

## **PAD**

Modrice na kolenima

Vidljivi tragovi  
pada u očaj

Ustala sam

Rutinski  
mažem samo kolena

## דבר הגוף

לא נדבר על הגוף  
כשהוא חי

מנהלים חיים

כשמלשתנה היחס  
בין הקאב לענג  
מתחילה גם התלקה  
לגופני ולאחר

קאלו  
האחר נחשב

מן הראוי שלא אכנס  
למלכת הזו

## נפילה

סימנים כחלים על הפרקים

נפרים עקבות  
השקיעה בראש

קמתי

בתנועה מרגלת  
מורחת מלשה רק על הפרקים

## KČI, 14 G.

Plače  
Tešim je

Ne zna da zajedno bolujemo

Ona prvu  
ja poslednju ljubav

## SAŠA

Svako bi trebalo  
da ima Sašu

Kada sam patila  
zvao me je svaki dan

Da mi peva  
Da mi čita horoskop  
Da ispriča vic

Vraćao me iz beznađa  
u trivijalno  
Gurao u stvarnost

Uspevao je

I ja sam bila Saši Saša  
Svakome je potreban Saša

## הבת, גיל 14

היא בוכה  
אני במלות נחמה

אינה יודעת כי שתינו יחד כואבות

היא את הראשונה  
אני אהבה אחרונה

## סשה

כל אחד צריך  
שיתהיה לו סשה

כשסבלתי  
התקשר בכל יום

לשיר לי  
לקרא את ההורוסקופ  
לספר בדיחה

החזיר אותי מן האבדון  
אל השד'ינאלי  
דחף אל המציאות

והצליח

גם אני הייתי סשה לסשה  
כל אחד זקוק לסשה

## KUHINJA

Moja sveska recepata  
alhemija mirisa, ukusa, užitka

Svaka strana  
novo, autentično, slatko, pitko

Drži pažnju, zavodi, zrači  
Dakle, literatura.

Kuvam sve češće  
uz osećanje radosti, otkrića i prosvetljenja

Kada sam spoznavala Platona, Hegela, Boga, Sebe  
bilo je isto

Vreme je  
da prebacim biblioteku u kuhinju



## המטבח

חוקרת המרשמים שלי  
אלכימיה של ריחות, טעמים, הנאות

כל עמוד  
חדש, אוטונומי, מתוק, לרונה

מעורר ענין, מפתה, קורן  
אם כן, ספרות

אני מבשלת ביקור תכיפות  
שמחה לגלות ולרכש דעת

בשהתודעתי לאפלטון, הגל, אלהים, העצמי  
היה אותו הדבר

הגיע הזמן  
להעביר את הספרייה למטבח

## KČI, 17 G.

Između njene i moje sobe:  
težno zvuk,  
bes bez porekla,  
ne-red, ne-rad,  
euforija,  
telo u traganju  
za „*objektom sa jezikom*“...

Razmičem jedno po jedno,  
otvaram vrata, a ona kaže:  
„Ja ću biti mama kao ti!“

Zatvaram vrata.

## הבת, גיל 17

בין סדרה לסדרה:  
טקנו-צליל,  
ועם באין יסוד,  
באין סדר, באין עבודה,  
אופוריה,  
הגוף בקפוש  
אחר "אוביקט עם שפה"...

אני מפרידה אחד לאחד,  
פותרת את הדלת, והיא אומרת:  
"אהיה אמא כמוך!"

אני סוגרת את הדלת.

## DEDA I OTAC

Deda je bio vojnik  
Borac četrdeset prve  
U miru nosilac ordenja  
I sebe časnog

Čuvam te značke  
I pištolj i portret  
Odem i do Aleje zaslužnih

Otac je bio takav  
da je dobio Orden zasluga za narod  
Od mene ima za očinstvo i dobrotu

Njegovo sve čuvam

Živimo

## סבא ואבא

סבא הייה חיל  
לוחם שנת ארבעים ואחת  
בימי שלום נושא אותות הצטינות  
ואת עצמו כאדם ראוי להוקרה

אני נוצרת את האותות  
עם האקדח וציור דיוקנו  
פוקדת גם את שדרת אנשי השם

כזה הייה אבא  
שקבל מהעם אות הצטינות על מסירותו  
וממני על אבהותו וטוב לבו

אני נוצרת כל מה שהייה שלו

אנחנו חיים

**24. 03. 1999.**

Prva bomba  
razorila je nevericu

Druga donela strah

Treća spoznaju o zlu i nemoći

U podrumu sati očajja  
i zagrljeno dete

U svitanje rutinsko šminkanje  
za radni dan

Autobus na vreme  
Gužva i ljudi kao juče

Srbija

24.03.1999

הפצצה הראשונה  
שמה קץ לקשי להאמין

השניה עוררה פחד

השלישית את המודעות לרע ולחוסר האונים

במרחף שעות היאוש  
והילד שמחבקים

בהשכמת הבקר שגרת האפור  
ביציאה ליום עבודה

האוטובוס מגיע בזמן  
דחק והאנשים כמו אתמול

סרביה

## **KČI, 18 G.**

Razgovaramo  
Dugo i često

Bira teme  
Misli

Sa njom  
moja sećanja su živa

Nisu biografija

## **KUPOVINA**

Kupiću psa  
Kupiću ljubav

Ništa od čekanja  
nadanja, traženja

Postaću kučkar  
Svi oni mašu repićem

Valjda će i meni  
da izraste

Ličiću i ja  
na svog psa



## הבת, גיל 18

אָנָּהֵנוּ מְדַבְּרוֹת  
מִמְשָׁכוֹת וּלְעֵתִים קְרוֹבוֹת

הִיא בּוֹחֶרֶת נוֹשְׂאִים  
מִחֻשְׁבוֹת

עֲמָה  
הַזְּכוּרוֹת שְׁלֵי חַיִּים

הֵם לֹא בִּיּוֹגְרֶפִיָּה

## רכש

אָרְכֵשׁ לִי כֶּלֶב  
אָרְכֵשׁ אֶהְבֶּה

אֵין תִּקְלִית  
לְתַקְוָה, לְחַפְזָה

אֶהְפֶּךָ לְבַעֲלַת כֶּלֶב  
כֹּלֵם מִכְשָׁשִׁים בְּזַנְבוֹב

כִּנְרָאָה שָׁנָם לִי  
יֶצֶמַח

אֲדַמָּה גַם אֲנִי  
לְכֶלֶב שְׁלִי

## TAVAN-KUĆA

Sve se teže penjem  
Pazim da ne padnem

Tu imam pogled s visine  
Čisto nebo iznad

Ne menjam, ne prodajem  
Ne odustajem

Kad dođe vreme  
Ne silazim

## KĆI, 19 G.

Vidi se  
otac je u njoj

Seme, priroda, geni...  
Tu se ne može ništa

To je ona  
Moram da živim sa tim

I ne zaboravim da sam ga volela

## דירת גג

קָשִׁי הוֹלֵךְ וְגֵדֵל לְעֵלוֹת בְּמִדְרָגוֹת  
נִזְקָרָת שְׂלֵא לְפֵל

פֶּה נִתֵּן לִי מִבֶּט מְגִבָּה  
שָׁמַיִם וְכִּיּוֹם מֵעַל

לֹא מִחֲלִיפָה, לֹא מוֹכֵרָת  
לֹא מוֹתֵרָת

בְּבוֹא הַעֵת  
לֹא יוֹדֵרָת

## הבת, גיל 19

רוֹאִים  
אֲבִיָּה בְּתוֹכָהּ

הַזֶּרַע, הַטֹּבֵעַ, הַגְּנִים...  
פֶּה אֵין מָה לַעֲשׂוֹת

זֹאת הִיא  
נִגְזָר עָלַי לְחִיּוֹת עִם זֶה

וְלֹא לְשִׁפְחַת שְׂאֵהֲבֵתִי אוֹתוֹ

## **BOJIM SE**

neću stići da pronađem  
i otkačim  
petlju koja me drži

neću poleteti  
neću omirisati nebo  
neću se odgravitirati

voleće me  
i hteti da zadrže

zavoleću i ja  
privid smisla

A lepo se opirem  
svih ovih godina

## חוששת

שלא אֶסְפִּיק לַגְלוֹת  
וְלַנְתִּיק  
אֶת הַקֶּשֶׁר הָאוֹחוֹז בִּי

לֹא אֶמְרֵי  
לֹא אֶרְיֵחַ אֶת הַשָּׁמַיִם  
לֹא אֶגְבֵּר עַל כּוֹחַ הַקְּבִידָה

יֵאָהֲבוּ אוֹתִי  
וְיִרְצוּ לַעֲכָב בְּעַדִּי

גַּם אֲנִי אֶתְחַזֵּל לְאֹהֲבֵי  
אֶת אֲשֵׁרֵי הַמִּשְׁמָעוֹת

וְהָרִי כָּל הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה  
הַתְּגוֹנְנֹתַי יִפֹּה כָּל כֶּף

## POTOP

Povređuje me  
svaki pljusak

To neobuzdano  
n a d i r a n j e

Padanje po meni  
Udarci kap po kap

Kvasi  
Bije u oči

Teče pločnicima  
Prekriva rupe

Mogu da se udavim  
U najplićoj bari

## מבול

כָּל נֶשֶׁם וְלַעֲפוֹת  
פּוֹנֵעַ בִּי

הַגֵּאוֹת  
הַבְּלֵתִי מִרְסָנֹת

גִּתְךָ עָלַי  
כָּל טֶפֶה מְכָה

מִרְטִיב  
מִצְלִיף עַל הָעֵינַיִם

גִּנְר עַל הַמְדַרְכוֹת  
מִצִּיף בּוֹרוֹת

אֲנִי יְכוּלָה לְטַבֵּעַ  
בְּכֶצֶה הַכִּי רְדוּדָה

## ČISTINA

I stikle me  
te neme godine

I praznine su me stikle  
Isterale na čistinu

Udahnula sam

Ne treba mi ogledalo  
Nema kajanja

## KĆI, 22 G.

Oduvek smo umele  
da se čujemo i vidimo

Sada su merne jedinice  
treptaj i tišina

Između  
suština



## עַד הַיְסוּד

וְהֵן הַגִּיעוּ  
הַשָּׁנִים הָאֵלֶּמֶת

הַגִּיעוּ גַם הַחֲלָלִים הַרִיקִים  
אֶלְצוּ לְרֹדֶת לְיִסוּדוֹת

שְׁאֵפְתֵי אֲוִיר

אִין לִי צֶרֶךְ בְּרֹאִי  
אִין חֲרָטָה

## הַבַּת גִּיל 22

תְּמִיד יִדְעוּ  
לְהַדְבֵּר וּלְהַתְרַאוֹת

כִּיּוֹם אֲמוֹת הַמְּנִידָה הֵן  
רְחֹת וְדַמְמָה

שְׁבִין  
הַמְּהִיּוֹת

## **OBLUTAK, realno**

Kotrlja se  
Uglačan datostima

Loman u svim tačkama  
svoje zaobljenosti

Klizav na dodir  
Lako pokretljiv

Uklopiv u kontekst

Lep  
A kamen

## חלוק-אבן, במציאות

מתנגל  
מלפוש בגתוניו

שביר בכל זקדות  
עגוליותו

חלק למגע יד  
קל תנועה

כשיר להשתלב בהקשר

יפה מדאח  
אבל אבן

## **BRZINA**

Leti mi misao

Brža je od nogu  
što žure

Ubrzavam

I jasno vidim  
gde ću se spotaći i pasti

Trčim

Moram i to da vidim

## **KĆI, 23 G.**

Njen prvi bol  
mene je boleo više

Znala sam, počinje

A sada znam  
da mene ne prolaze

Njeni bolovi

## מהירות

מחשבותי פורחת

מהירה מדגלי  
הקמקרות

אני מאיצה

נדואה בברור  
איפה אהקל ואפל

אני רצה

גם את זה חזקת לראות

## הבת, גיל 23

הקאב הראשון שלי  
לי פאב יותר

ידעתי, זו התחלה

כיום אני יודעת  
הקאבים שלי

לא עוקרים לי

## PRETAPANJE

Da samo jedemo i praznimo se  
polno se privlačimo i množimo  
mislimo da mislimo  
putujemo u neznanu sa strahom

Ne prihvatam

Odavno znam  
da smo igra svetlosti

Ona nas rađa  
menja, pretapa  
Beskraj je njena mera

Slutim svoj novi oblik  
Ovaj se isijao, izmiče

Između svetlosti i mene  
sada ništa nije u mraku

Čekam pretapanje

## התמרה

שֶׁאֵנוּ רַק אוֹכְלִים וּמְתוֹרֵקִים  
נִמְלָשְׁכִים מִיְנִית וּמְתַרְבִּים  
חוֹשְׁבִים שְׁחוֹשְׁבִים  
נְעִים בְּאִמָּה לְעֵבֶר הַטְּמִיר

אֵינִי מְקַבֶּלֶת

זֶה מְקַבֵּר יְדוּעֵ לִי  
שֶׁאֵנִי מְשַׁחֵק הָאוֹר

הוא הַיּוֹלֵד אוֹתֵנוּ  
הַמְּשַׁנֶּה, הַמְּתַמֵּיר  
אֵינְסוֹף הוּא אִמַּת הַמִּדָּה שְׁלוֹ

אֲנִי מְשַׁעֲרֶת אֶת פְּנֵי דְמוּתֵי הַחֲדוּשָׁה  
הַנּוֹכְחִית מְאֻבְּדֶת בְּרֵק, חוֹמַקֶּת

בֵּין הָאוֹר לְבִינִי  
אֵין עֹלְשׁוֹ דְבַר הַשְּׂרִי בְּחֹשֶׁךְ

אֲצַפֶּה לְהַתְּמֶרָה

**DINA KATAN BEN-CIJON**

*SA HEBREJSKOG PREVELA*

**ŽENI LEBL**



# דינה קטן בן-ציון

## **JEZIK**

Sve o čemu mislim  
i šta delam –  
jezik.

Moja podeljena ljubav  
za predanost i suparništvo –  
jezik.

Blizina čačkalica, soli i bibera  
i kriške ražanog hleba –  
jezik.

Presek misli i mesa osećanja,  
milost reči koje svetle iz mraka haosa  
u vrtlogu duše –  
jezik.

## שפה

כָּל מָה שְׁאֲנִי  
חֹשֶׁבֶת וְנֹשֵׂאָה  
שִׁפָּה

אֶהְבֵּתִי הַחֲצוּיָה  
בְּדַבְּקוֹת וּבִירִיבוֹת,  
שִׁפָּה

שְׂכָנוֹת קִיסְמֵי שָׁנִים, מֶלֶח וּפְלֶפֶל  
וּפְרוֹסוֹת לֶחֶם חֵי,  
שִׁפָּה

חֲתוּדֵי הַמַּחְשָׁבָה וּבֶשֶׁר הַרְגֵּשׁ  
חֶסֶד מְלִים מְאִירוֹת מִחֹשֶׁךְ הַזֶּהוּ  
בְּמַעֲרַבְלַת הַנֶּפֶשׁ,  
שִׁפָּה

## PORODIČNA NEGA

Ono što ne izlazi na površinu  
živi u dubinama, gnjura,  
pa isplivava  
da uzme dah. I to je put  
da se oživi tema urezana  
u ratnu kategoriju.

Da čovek razume čoveka. Da se navikne, da sluša,  
da čuje, da povede razgovor, da pregovara,  
vatra da razume vodu,  
voda da posluša kamen,  
da se kamen sporazume s vetrom,  
da se vetar navikne na metal,  
da ljubav sklopi sporazum  
sa neprijateljstvom,  
mrtvac da prema živom reaguje,  
a da živ to i čuje.

## טיפול משפחתי

מה שאינו עולה על פני השטח  
חי במעמקים, צולל וגח  
לקחת נשימה. גם זו דרך  
להתחיות, סוגיה טבועה  
בסוג המלחמה.

להבין זה את זה. להספין. להקשיב.  
לשמע, להדבר, לעשות הסכמים. האש  
תבין את המים, המים יקשיבו  
לאבן, האבן תדבר עם הרוח. הרוח  
תספין עם המתכת.  
אהבה תעשה הסכם  
עם האיבה. הפת  
יגיב אל החי  
והחי ישמע.

## DETE EGZILA, 1945.

Govorili su ti tečan kineski,  
blistav i sjajan, temeljit i jedar.  
Sve rane su bile i zalečile se  
kao da ih nikad nije bilo.

Deca brzo shvataju,  
brzo uče kineski.

Srce si iskrivila,  
oči izopačila,  
a lica više nema.

Ali kojim jezikom si mogla da govoriš  
među vrednim i mudrim Kinezima?  
Srce ti je puno zahvalnosti  
za tvoj roman  
na tečnom kineskom.

## ילדת גולה, 1945

הם דברו אליך סינית רהוטה,  
מאירה ומוצקת.  
כל הפצעים היו בלא-היו.

ילדים מהירי תפיסה  
לומדים מהר סינית.

את לברך לקסנה,  
עוית את עיניך, ופניך  
לא היו לך עוד.

אך באיזו שפה יכלת לדבר  
בין סינים חרוצים נבוני-דבר?  
לברך מלא תודה על הרומן שלך,  
בסינית רהוטה.

## MESTO

Želeti svom snagom svojom da budeš ovde  
i uvek, na mestu nečeg drugog,  
a ono mesto  
deo je ovoga ovde, kao što je duh vetra  
deo jezika stabla.

## ISKUSTVO

U trenucima bolnog rastanka  
trudim se da uhvatim poruke  
koje čuje jedino deblo stabla  
opterećeno sećanjima  
kao britki vrh otpalog pera  
iz krila ptice letilice, kojim su očevi otaca mojih  
pisali strofe napuštene molitve.



## מקום

לרצות בכל מאדך להיות כאן  
ותמיד, מקום האחרות.  
והמקום ההוא  
חלק מכאן, כמו שהרומן  
חלק משפת העץ.

## ניסיון

ברגעי כאב הנחמק  
אני מנסה לקלט שדרים שפנים הגזע לבדו שומע,  
טעון זכרי דברים, כמו חד נוצה נושרת  
מכנף עוף פורח,  
שאבות אבותי כתבו בה  
פסוקי תפלה משלחים.

## IGRAČKE DETINJSTVA

Duh je tvoj u mome, nona Dona,  
pomalo *Ka und Ka* gospo  
španske krvi  
prosute po pepelu Aušvica.

Možda sam bila malo uzdržana, možda smetena,  
te nismo popričale još jednom  
od srca srcu. No kako se govori  
s prahom koji gori?

(Kakav je poslednjeg časa bol?  
Kuda su te vodile misli, patnje gladi i sve ostalo,  
na kom si jeziku vratila svoju dušu  
Stvoritelju ništavila?  
Na nemačkom ili srpskom,  
a možda, kerida mia,  
španske romanse rečima?  
Po svoj prilici ti je vreme  
isteklo u „*Šema Jisrael!*”)

Fotografije neke,  
uspomene na slatko šuštanje  
ogromnih „kesica” slatkiša,  
na *Tu-bišvat*, praznik mladih stabljika,  
prestrašen pogled sa zadnje slike (godine četrdeset prve),  
i mali ključ od ormana s lutkama, koji si običavala  
da skriješ od mene kad ne bih sredila  
kutić svojih igračaka po shvatanju tvoga sveta.

Tvoje su mi ime kasnije pominjali, oprezni,  
š bolom i poštovanjem.  
Živela si život neki čudan u meni, bako moja,  
ponekad sam očekivala dolazak tvoj,  
bila si mi dimni stub moj,  
a ja tvoj Honi-čudotvorac što krugove oko sebe crta.

## חיית בי חיים משונים , סבתי

רוחך ברוחי, סבתא דונה,  
גבירה אוסטר והונגרית במקצת של גולת ספרד  
בעפרות אושקנזים.  
ואני מהסה ואולי משבשת,  
הן לא קימנו עוד שיחה מלב אל לב. איך אדבר  
עם עפר בוער?  
(כאב הרגעים האחרונים, לאן פנו מחשבותיך,  
גם? סורי הרעב וכו', באיזו שפה החזרת נשמתך לבורא-אין  
בלשון גרמנים או בשפת סרבים, ואולי, קרידה-מיה  
במלות רומנסה ספרדית?  
קרוב לודאי שהזמן האויל תם ונתתם ב"שמע ישראל").

תצלומים אחדים,  
זכר שקיקי-ענק של מגדנות, ושרוש מתוק בט"ו בשבט,  
מבטך המבהל בתמונה האחרונה (שנת ארבעים-ואחת),  
גם מפתח קט לארון הכבוד, אשר נהגת  
להחביא מפני, כשלא הקפדתי לסדר  
את פנת צעצועי, לפי משגי עולמך.

את שמך הזכירו אחר-כך, נזהרים  
בקאב, ובקראת הכבוד.  
חיית בי חיים משנים, סבתי. לפעמים חפיתי לבואך.  
היית עמוד העלון שלי,  
ואני חוני המעגל שלך.

בגדתי ואני מבינה קצת יותר:  
עולם ומלואו.  
כמה אני מחזיבת לך?

## MUDROST STABLA

A.

Ponekad na baku svoju mislim.  
Baka moja, Dona  
iz Levijevog doma  
udata za Simona Katana  
i svoje mi ime dala.

Baka moja iz Levijevog doma  
nije visoka bila, ali uspravna  
na način koji joj je izdizao stas.  
Sa slike posmatra me,  
jasan pogled, postojan,  
zrači iz nje razboritost.  
Da li je, pitam ja,  
(njen obraz uz moj detinji)  
bila dalekovidna, baka moja,  
koja me u zagrljaju drži?

Dok sam još beba bila  
podučavala me je  
kako da izgovaram molitvu dnevnu:  
*„Dok sam još malena, u mladim danima mojim,  
pouči me, Bože, da sve ljude volim!”*

U njenom beležniku, između izreka i saveta,  
između utisaka i recepata,  
zabeležila je crvenim mastilom i štampanim slovima:  
*„Rugati se čoveku i goniti  
čitav narod zbog njegovih osobina –*

## חכמת העץ

א.

סבתי, דונה לבית לוי שנשאה לשמעון קטן  
הנחילה לי את שמה.  
היא לא הייתה גבוהת קומה, אלא זקופה  
באפן שהתמיד את קומתה.  
מן התמונה נבט אלי מבט בהיר, מפיק תבונה.  
עד היכן, אני שואלת (לחיה אל לחי התינקת)  
הרחיקה סבתי ראות?

בינקותי למדה את לשוני נסח של תפלת-חיד יומית  
בלשון "בעודני קטנה ובשחר ימי,  
למדני את בני האדם לאהב, אלהי!"

במחברתה, בין עצות ומכתמים, רשמה בדיו אדם ובאותיות  
כתובה-תמה:  
"ללעג לבן-אדם ולרדף עם שלם בגלל זהותו, זה מעשה נפשע,  
הלא כך כתב נביאם, בספרו "נתן החכם!"

היא שלטה היטב בשפתם  
ולא תארה לעצמה שהם מסגלים להגשים  
את אימי הפיהרר.  
באשר צפתה מן המרפסת בפלישת גיסותיהם, אמרה:  
"אלו רק הבינו שאנחנו, היהודים, לא..."

עכשו היא מהות של זכרון  
ואני ענף תוקה על גזע ודאייתה.

*zločin je to.*

*Tako reče Lesingov mudri Natan!''*

Vladala je njihovim jezikom i kulturom  
i nije ni pomišljala da su sposobni da ostvare  
pretnje vođe svoga, Firera.

Kad je posmatrala sa balkona svoga  
ulazak njegovih trupa u njen grad  
rekla je:

*„Da su samo shvatili da mi, Jevreji, nismo...”*

Sada je ona samo sećanje,  
a ja grana lotalica  
na stablu njenih izvesnosti.

Ima li čega između moje dece i tebe, bako moja?  
Ima li čega u tom krik u ćutanja?  
I šta između mene i lekcije iz tvojih knjiga?  
I šta se događa sada  
u tvome lepom gradu Sarajevu?  
I ima li nagrade za medeni rad?  
Tvoja ponosna mudrost, bako, gde je sada?

B.

Mnogo godina posle toga,  
kad se vratila nije,  
kao da sam je čula da lebdi  
s povetarcem na nebu, nadala se  
da je tajno ona sa mnom bila,  
da joj se ništa loše dogodilo nije,  
nego nam se nekako izgubila  
i jednoga dana će se tako i vratiti  
ponosna i uspravna.

מה בין ילדי וביניך, סבתי, בלשתיקה הצועקת הזאת, מה ביני ובין  
לקח ספריד?  
מה קורה עכשו לעירך היפה, סריבו?  
היש שקר לעבודת הדבש?  
חכמתך הזקופה, סבתי, היכן היא?

ב.  
שנים אחר כך הייתי קשובה אליה  
בין משבי רוחות, מקוה שבנסתר היא אתי,  
שלא אנה לה הרע ההוא.

משלום אפרה שנגעלם אפלו ממרום האויר המתנשא מעל  
אושויץ  
היא מבקיעה אלי לרגעים, הסבתא הפרטית העשנה שלי.  
כשדחקו אותה אל תא החנק, רצחו  
חלק מן האהבה שהיתה בגדר האפשר בלב ילדה אחת  
שכאלו הרפיבו על עיניה משקפים  
כהי עולשה.

## NEKO DRUGI

Kako je biti  
Neko drugi  
Lepa žena, na primer  
Visoka, vitka,  
Graciozna, smirena  
Daleka od mizerne niskosti,  
Od mišjeg stanja dece onoga rata

Žena čije lice ozaruje tajanstven osmeh,  
u čijem se sećanju budi noćni šapat  
svojim slatkim porukama u pritajenoj toploti  
koja tiho sagoreva u njenom telu  
A tek sloboda kretanja!

Kako je biti  
Mitsko tkivo

*Prepevala Milosava Pavlović*



## מישהי אחרת

איך זה להיות  
מלשהי אחרת  
אשה יפה, למשל,  
גבוהה, דקת גו,  
מעדנת, ננוחה,  
רחוקה מן הנמיכות הרופה,  
מתסמנת עקב־רית של ילדי  
המלחמה ההיא.

אשה שפניה נצתים בסמק חשאי,  
שאולי לחשי הלילה מתחזקים בזכרונה  
במסרים מתוקים, מאפלולית החם העומם בבשרה –  
ואיזו חרות הליכות!

איך זה להיות  
קמו רקמה אנדית

## VREMENA U NAMA

Videla sam ga kako sklapa oči, za navek.  
Kako se veli: priključio se svojim precima.  
Pomisao o onome ispod mermera  
što obmanjuje blagošću slova  
približava me njima.  
On je sad mlad, kao dete rođeno u starih roditelja,  
bliži no ostali. Dok ne stignem do njega.  
Mermer pokoja njegovog boravišta  
u gradu bele tišine razdvaja kao epidermis  
od koraka njegovih predaka izgnanih odavde  
do Toleda, Kordove ili Granade.  
Protiv svoje volje potucali su se odande  
drumovima krcatim razbojnicima  
dolazeći u Sarajevo.

U mladosti dopao u nemačko ropstvo,  
a po povratku u rodni mu grad  
sreli su ga praznina i izdaja.  
Urođena odanost pretvorila ga je u praktičnog cionistu.  
Po svojoj prirodi čovek koji gradi i popravlja  
bio je u svetu gde se mnoge stvari kvare,  
gde su ljudi skloni uništavanju svetova.  
On je remonter u duši, govorili smo uz neskrivenu simpatiju,  
koji pouzdano popravlja ovaj svet  
i kao nekim čudom ukroćuje haos.

Ja sam rezultat ljubavi njegove, njegov plod.  
Da li sam ga ikad razumela do kraja?  
Njegova smrt mi se još nije približila.

## זמנים בתוכנו

ראיתי אותו עוצם את עיניו. לתמיד. יש אומרים, נאסף אל אבותיו.  
המתשבה על מה שמתחת לשיש המטעה ברכות האותיות  
מקרכת אותי אליהם.  
הוא הצעיר עקשן, מעין בן וקונים, קרוב מכלם. עד שאגיע  
בדרך אלי.  
יש מלפניו בעיר הדממה הלבנה מפריד כמו אפידרמיס  
בין מצעדו ובין צעד אבות אבותיו בגלותם מכאן  
עד טולדו, קורדובה או גרנדה. בעל-כרחם נדרו גם משם  
בדרכים קלסטריות בואכה סריבו.

בבחרותו נשבה בידי גרמנים וג'שובו אל עיר הולדתו  
קדמה את פניו ריקה ובוגדנית. בדרך המסורה נעשה מאז ציוני  
מעשי.  
מטבע בריתו בונה-ומשפץ היה בעולם שבו דברים רבים  
מתקלקלים  
ואנשים נוטים להחריב עולמות.  
שפוצניק בנפשו, היינו אומרים בחבה לא מסתרת,  
שמתחזק את העולם בנאמנות ומפליא לבית תהו.

אני פרי אהבתו ויוצאת חלציו.  
האם ירדתי אי פעם לסוף דעתו?  
מותו עוד לא קרב אלי.

## STARI SUSED

### 1. *Stari sused*

Stari sused

u njegovoj bašti ruža.

Mala kuća, druga žena, bolesna, gundalice

i uspomene.

Imao je sina, bilo je prvih radosti

i bilo je predvorja smrti.

A sada

kuća mala, kako rekoh, i drvo oraha granato uzdiže se,

i mango i avokado i breskve,

pa čak i stabljike kafe.

Ali astma teška, teško je disati na ovom svetu.

“Kad ostarimo”, govorio je,

“vec bas nista ne вреди.”

Stari sused

jednom dnevno, jednom dvodnevno,

već prema snazi i drugim okolnostima

obrađuje svoju baštu,

malo okopava, malo čupa korov

ili suvo šuštavo lišće manga

gura na gomilu, pali šibicu

i spaljuje.

## השכן הזקן

לנשמת יוסף קניגר

א. השכן הזקן

השכן הזקן  
בגנת הנודים שלו.  
בית קטן, אשה שניה חולה מתריסנית  
והקרונות.  
היה בן, הייתה חמדת הראשונה-לו  
והיו חצרות המות.  
ועקשו  
בית קטן, כאמור, ועץ אגוז מעניף מתנשא,  
גם מגן ואבוקדו ואפרסק  
ואפילו שתילי קפה.  
אבל קשה האסטימה, קשה  
הנשימה בעולם הזה.

"קשמונדקנים", הוא אומר,  
"קבר שום דבר  
לא שוים."

השכן הזקן  
אחת ליום, אחת ליומים,  
לפי כוחו, לפי נסבות אחרות,  
מטפח את גנתו, קצת  
עודר בה, קצת נעשבים מנכש,  
או עלי מגו זבשים מרשרשים  
לערמה גורף, מדליק בגפרור  
ושורף.

## 2. *Drvo u susedstvu*

Drvo u vrtu suseda,  
preminulog davno, daje svoj plod zeleni.  
Uz njegovo stablo debelo i ogolelo  
teško je pentrati se,  
a mi više nismo deca.

Gore su mu grane pune  
nanizanih đerdana avokada  
u blistavilu zamagljenog zelenila.  
Jednom mi je sused pokazao  
kako koštice drhtaj služi kao znak  
zrelosti ploda.

A gde je on sada? Sezona je u jeku,  
ptice traže sebi hranu i kljucaju zelene plodove na visini.  
Grane manga su tu blizu, deli nas samo  
mala ograda da obeleži među.

Ponekad njegov plod pada u našu baštu,  
Taman, sazreo, s ukusom oraha mekog  
nađe se na našoj trpezi, pored plodova iz naše bašte,  
kao onih dalekih dana kada bi pokucao na naša vrata,  
punih ruku hranljivog zelenog ploda avokada, ponekad činiju oraha.

## ב. עץ השֵׁכֶן

העץ שֵׁכֶן השֵׁכֶן  
המת זה מקבר, גותן מפריו הירק.  
על גזעו העבת החשוף קשה לטפס  
ואנחנו כבר לא ילדים.  
ממעל ענפים עומסים  
אגלי אבוקדו בבהק ירק אפלולי. פעם הראה לי  
איך חרצן משקשק  
משמש אות וסימן לבשלות הפרי.  
עקשו אני לא יודעת  
איפה הוא. והעונה בעצומה.  
צפרים מבקשות להן מזון ומנקרות  
בתוך הירק, במרומים.  
גזעינו סמוכים, רק שבכת גדר קלה מפרידה  
לסמן את הגבול, ולפעמים  
פריו בגנו צונח, כהה אפל מבשיל בטעם אגוז רך,  
עולה על שלחנו לצד פרי העץ אשר בגן שלנו, כמו  
בימים שהיה נוקש בדלת, ובידו הפרי הירק המזין, או מנגו מתוק  
מזן אחר, ולפעמים קערת אגוזים.

## KROŠNJA DRVETA MANGO, MESECA SIVANA

*Jožiju*

Kraj ptice koja poleće  
kao minduše svetlucave  
klate se njegovi slatki plodovi.  
U darežljivoj godini  
mnogi ne uspevaju da sazre.  
Neka pritajena snaga  
otkida ih odjednom iz tišine uporišta,  
grane zadrhte, lišće zašušti,  
bučni udarac o zemlju i jamica puna  
nedozrelog otpada majušnjog.

A u visinama, do kuda dopire pogled,  
klate se plodovi svetli  
na kratkoj peteljci.  
Visina nikad nije  
stvar koja se sama po sebi razume.  
Duša mi saoseća.



## צמרת המנגו, בסיוון

ליח'י

קרוב לצפור מתעופפת  
פעגלים ביהירי גון  
מתנועעים פרותיו המתוקים.

בשנה נדיבה  
רבים אינם זוכים להבשיל. כוח טמיר  
מתיק אותם לפתע משלוח מאחזם,  
הענפים נרעדים, עלים רועשים, קולות  
החבטה בקרקע, ומלא הגמה נפל  
אגלי הפרי הנועיר.

ובמרומים שבהשג העין מטלטלים  
פרות מבהיקים על מאחז גבעול קצר.  
הגכה לעולם איננו דבר מוכן-מאליו.  
נפשי נענית.

## ČAS ISTORIJE NA UNIVERZITETU

Da se protegnem prema svim osvetljenim oknima –  
toj čudnoj zloj a slatkoj svetlosti.

Na poprištu reči  
strah se učeni izbavlja.

Pažljivo slušam. Kao šuštavi listić jablana  
oštrim drevni pogled  
ka Potopu, ka Kovčegu.

Moje izbledelo sećanje po mozaiku tupka.  
Zakon igre u paučini zakona.

O, vojske ratujuće,  
o, svi dani, granice, zemlje, snovi,  
o, o, vaša putovanja, argumenti vaši,  
o, o, kraljeve budne oči na njegovoj  
i krv naša na našoj glavi.

Blago nama, svetlo u oknu.  
Blagosloveni putevi naši  
kojima ćemo se zaljubljeni izgubiti.

## שיעור בהיסטוריה באוניברסיטה

להקרא על כל החלונות המוארים -  
רע להפליא ומחוק האור.

בגב המלים  
מלמד הפחד נגאל.

קשובה. כנלה צפצפה מאושח  
מבט קדמוני לוטושח  
אל המבול, והתבה.

זכרוני הנדרף פסיפס מרצד.  
חק המשחק בקורי חקיו.

הו, הצבאות נלחמים  
הו, כל הזמים, הגבולות, האדמה, החלומות  
הו, הו, מסעותיכם, טעונויכם,  
הו, הו, עיני המלך בראשו  
נדמנו בראשנו.

אשרנו האור בתלון.  
אשרנו דרכים  
שבהן מאהבים לאבוד נלה.

## OSEĆANJE

I tada iznenadna blizina  
kao erozija kad joj vreme nije,  
van svih programa, izvan kuće,  
u unutrašnjosti utehe.

U radnji igračka prazne su mi ruke,  
ali u lavi visoke peći  
moj je put skoro jasan.

## U PRIČAMA

U lepoj priči, poželjnoj, dostojnoj,  
maskirala se kraljica u robinju,  
a kralj izgubio skupoceno žezlo.  
Ima u tom naizgledu varki.

U drugoj priči bilo je stvari  
lepih, zdrobljenih, pritajenih  
kao cvetanje čija je podloga u pepelu.

וקרבה פתאומית  
כמו סחרף מחוץ לעונה,  
מחוץ לכל תכנית, מחוץ לבית  
ובתוך הנחמה.

בחנות הצעצועים ידי ריקות  
אבל בתוך לבת הכור  
הרפי כמעט נהירה.

### בסיפורים

בספור היפה, הנחשק, הראוי,  
התחפשה המלכה לשפחה,  
למלך אבד שרביט יקר.  
חזות יש בה כדי להטעות.  
בספור האחר היו דברים  
יפים, מפוררים ומתחמים  
כמו פריחה שישודה בעפר.

## ZAJEDNIČKA SOBA

Kada bismo imali  
Zajedničku sobu  
Na prozor bih obesila  
svetlu zavesu,  
a na krevet prostrla  
pokrivač ugodan, lagan

Ponekad, tiho  
osmehnula bih se.

Mogla bih beskrajno da volim  
pokrete njegovih ruku koje pronalaze  
mekane odgovore na teške sumnje,  
njegovu neobičnu smirenost  
kad spokoj postaje prisutan  
na način njegovog  
drhtaja.

*Prepevala Milosava Pavlović*

## חדר משותף

אלו הִיָּה לְנוֹ חֶדֶר מְשׁוּתָף,  
עַל הַחֲלוֹן הַיִּיְתִי תוֹלָה  
וַיִּלּוֹן בְּהִיר, וְעַל הַמַּטָּה פּוֹרְשֵׁת כְּסוּי  
גוֹחַ, רִי.

לְפַעֲמִים, בְּשִׁקֵּט  
הַיִּיְתִי מַחֲיָכָת.

יְכוּלָה הַיִּיְתִי עַד אֵין סוּף לְאַהֲבָה  
אֵת הָאֶפֶן שָׁבוּ יָדָיו מוֹצְאוֹת  
תְּשׁוּבוֹת רַכּוֹת לְסַפְּקוֹת קְשִׁים,  
וְהָאֶפֶן שָׁבוּ, לֹא כְּדָרְכוֹ, הוּא שׁוֹקֵט  
וְהַשִּׁקֵּט שָׁלוֹ גּוֹכַח,  
וְהָאֶפֶן שָׁבוּ הוּא  
רוֹעֵד.

## PISANJE

Ja pišem za veliku biblioteku  
životnog arhiva,  
pišem za sebe nešto kao obrazac molitve  
na jeziku prastarom i novom.  
Čudotvorni mog jezika satelitski brod  
plovi kroz nebeski svod.

Pišem a ne upućujem nikome,  
sumnjičavo, u ritama duše,  
šapćem u pritajeno uho efemernosti  
i kao mesec tamuz u svoje doba vraćam se i nastajem  
u rečima koje se stvaraju u dijalogu monologa.

Kao putnik u žičanoj železnici pišem  
predanom dušom u daljine koje se šire  
u iznenadne vrtoglave visine  
iako su putevi otvoreni nebeskim vetrovima  
i vrte se u krugu koji se zatvara.  
Kao majstor koji se trudi da popravi dragocenu igračku  
pokušavam izrečenim rečima da se bavim,  
slomljenu oprugu da popravim.



## קְתִיבָה

אָנִי כּוֹתֵבֶת לְסַפְרֵיהֶּ הַגְּדוֹלָה  
בְּאֲרֵכּוֹן הַחַיִּים,  
כּוֹתֵבֶת לְעֵצְמִי כְּעֵין גֶּסֶח תְּפִלָּה  
בְּשִׁפְהָ עֲתִיקַת יוֹמִין וְחֲדִישָׁה.  
סְפִינֹת חֲלָל פְּלֵאִית שִׁפְתֵי  
מְשִׁטָּת בֵּין יְקוּמִים.

כּוֹתֵבֶת בְּלִי כְּתוּבָת,  
מִתּוֹךְ סִפְקָ, בְּבִלְאֵי הַנְּפֹשׁ,  
לוֹחֶשֶׁת עַל אֵזֶן כְּמוֹסָה  
שִׁבְתוֹךְ הַקִּיּוּנִי  
וּכְתַמַּח בְּעוֹנֹתוֹ חוֹנְרַת וְנִבְרָאֵת  
בְּמַלְיָם הַנִּבְרָאוֹת בְּיַד לְבִינִי.

כְּנוֹסֵעַת בְּרַכְבֵּל כּוֹתֵבֶת  
בְּנֹפֶשׁ מְסוּדָה לְמַרְחֵבִים הַנִּפְרָשִׁים בְּגִבָּה פְּתוּאוּמִי מְסַעֵיר  
אֶף-כִּי הַמִּסְעָה פְּרוּץ לְרוּחוֹת הַשָּׁמַיִם וּמִתְחַלֵּל בְּמַעֲגַל נְסִיגָר.  
כְּאִמֵּן הַשׁוֹקֵד עַל תְּקוּן צְעָצוּעֵי יָקָר  
מְנַסָּה בְּמַלְיָם מְלִים מְלִים  
לְטַפֵּל בְּקַפִּיץ הַנִּשְׁבֵּר.

# GLAS PRAHA

*U spomen drugarici, vajarki Mirjami Tiroš  
(Ejn Iron 1935 – Givatajim 1998)*

## 1. Pozorišni komad

Pored autobusa koji prolazi kraj tvoje kuće  
što je od ljubavi prema njemu uvek bilo mesto, bilo svet,  
ćutke prolazim. U torbi mi je pozorišni komad  
preveden sa jezika stranog. A tebe nema.

Srce te je vodilo, zavodilo u žudnju prema glini.  
Ruke tvoje gnječile su je, ronile u bezživot,  
u Božji komadić jezika ljudskog skrovitog.  
Misli moje su sa kipovima tvojim nedovršenim  
bez izgleda da se ostvare. A tebe nema.

Žena u tvojim kipovima nije bila nešto  
kao mudri proizvod ženskih magazina.  
Ona je izvivala iz serpentina dubina jasnih  
i tajnih, iznuđivanja i preklinjanja  
materice koja izriče presudu.

U tom živom pozorišnom komadu, monolog je  
vrsta razgovora; reči  
lutaju da dodirnu, da obeleže u sebi  
prisustvo doživljaja iza zida ništavila.

## המיית החומר

לזכר חברתי מרימה תירוש (קירש)  
עין עירון 1935- גבעתיים 1995

### א. מחזה

באוטובוס העובר סמוך לביתך  
שמהבתי אותו היה תמיד מקום, היה עולם,  
דומם אני חולפת על פניו. באמתחתי מחנה  
מתרגם משפה ורה. ואף אינך.

לפך הלך שבי אחד הקימת החמר.  
נדיך הלשות טבעו בדומם  
קמצוץ אלהי של שפת אנולש טמירה.  
מחשבותי עם הפסלים שנותרו נצורים  
בסבוי להברא. ואף אינך.

האשה בפסליך לא הייתה  
מוצר של עתונות נשים מתחפמת.  
היא הגיחה ממעקשי מעמקים בהירים  
וקמוסים, מן הנפתל והמפלל  
של רחם גזר דין.

במחנה החי הנה, שיחת יחיד  
היא סוג של הדברות: מלים  
קלוטטות לגעת, לסמן בקרבן  
נוכחות של הנה מעבר לקיר האין.

## *2. Odvojeno putovanje*

Ono što se rodilo je slabost reči.  
Strava tvoje daljine. I njezine blizine.  
Raspad i udaljavanje tvoje teče  
kao izvor u mojoj svesti,  
meša se u ogromnom prostoru nečeg božanskog,  
da nemam reči da ga udomim  
za svoje samožive potrebe.  
Kad se moje izvrđavanje pokazalo jasno  
kao zmija obavijena oko moga doživljaja  
u koreografiji iscrpljujućeg plesa,  
imala sam tvoju moć da se od zmija odelim,  
a da ne zastrašim ili otežam,  
i bila je to radost prisustva, ukus zajedništva  
u odvojenom putovanju.

Ne mogu biti s tobom na mestu gde prah tela tvoga  
oplođuje korenje večnog smilja.

ב. במסע הנפרד

מה שנולד הוא חלשת המלים.  
אימת המרחק שלי. וקרבתו.  
ההתפוררות וההתרחקות שלי הזרמת  
כמעין בתודעה שלי,  
נמסכת בקברת הענק של יש אלהי,  
שאין לי מלים לבית  
לצרכי האנכיים.  
כשהנפתלות שלי הייתה נכרכת  
בנחש סביב הויתתי בכוראוגרפיה של מחול מתיש,  
הייתה לי יכולתך לחלק את הנחשים  
מבלי להפחיד או להעיק.  
והייתה שמחת הנזכחות, טעם השתפות  
במסע הנפרד.

איני יכולה להיות איתך במקום שתמרי גופך מדשנים  
את שרשי החי-עד.

## DNJEPAR U IZRAELU

Star čovek uči jezik novi  
i teško mu dođe. Pokazuje album slika  
iz rodnog mu kraja.

Kaže: „*Ja tu, barka tamo velika,  
moja, moja,  
i veliki Dnjepar,  
ima svega, mnogo ljesov i rijek  
u Rusija.*”

Kažu da je Gogolj napisao:

„*Retka ptica leti do posred prostranstva Dnjeptra.*”

Teško je na hebrejski prevesti to,  
teško je hebrejskom, opterećenim predelima dalekim –  
Sve dosad jasno i prirodno zvuči tuđe i neskladno,  
kao brdo progutano u produženoj noći,  
kad ruševine zatrpavaju žive ljude.

Čovek s Dnjeptra, njegova barka  
razlupana na hridini reči  
teških za izgovor, zbunjujućih,  
kao reč koja označava čežnju – „*ga'aguim*”,  
ja čežnem, ti, on, oni, mi,  
„*mitga'agea, mitga'agaat, mitga'ageim, mitga'ageot*”...  
Kako naučiti izgovor tačni,  
kako razlikovati obično „a” od „a” grlenoga,  
kako graditi rečenicu koja znači  
da činiš nešto nekome ili činiš nešto sebi  
i da odrediš šta se događa u tebi  
(kao: otuđiti se, razočarati, zaljubiti,  
priviknuti se ili se samoubiti).

## דנייפר בישראל

תלמיד-אלפון קשיש, מתקשה בלשונו  
מראה אלבום-תמונות מעיר הולדתו,  
אומר: "הנה אני, סידה יש גדולה שם,  
שלי, שלי, ודניפר גדול, הפל,  
הרבה ליסוב ודיק ברוסיה".

אומרים שגוגול כתב  
'צפור נדירה מתעופפת עד מחצית מרחב הדניפר'.  
קשה לתרגם זאת  
קשה לעברית, עמוסת גופים רחוקים -  
הצלול, המוכן-מאליו נשמע עלג ור  
משקעי העמק כבדים ואקמים  
כמו הר שנקלע בלילה ממשך  
והמפלת מותירה מתחת אנשים חיים

איש הדניפר, ספינתו  
נשברת אל שרטון מלים קשות הגוי ומביכות  
כמו 'צעצועים':  
מתגעגע-מתגעגע-מתגעגעים-מתגעגעות  
ללמד להטות נכונה (אות גרזנית, שרש מרבע)  
בהתפעל,  
בגן המכטא מה שאמה עושה בעצמך לעצמך ולרב  
גם לתהליך שנועשה בך (כמו, התרחק, התאהב, התאש,  
התרגל או התאבד).

Nastavnica u toj školi jezika novog govori  
o toku sedam ovih zasad mršavih godina mršavosti  
koje će doneti budućnost deci,  
tu je ona i mi smo njeni,  
ona je moja, tvoja, njena, vaša, njihova, naša,  
osnove naše potkopane, stid naše snage čudesne,  
a u pustinji *mana* kojoj se nadamo,  
očekujući milost jezičnu u prostranstvu zemlje obećane –  
od jedne reči do deset zapovesti.

Gogoljeva ptica donosi na stranom nam jeziku  
obrnutu Vavilonsku kulu,  
Glava joj u zemlji, a osnova u vazduhu dalekih predela,  
kamenje za zgradu udvara se bljesku čežnje,  
duhovna mandragola, duboko čovekoliko korenje,  
gradi mlinove, mostove i viseće vrtove.

I pred skori praznik Pesah  
obuzima me čežnja,  
želim slobodu, obilje i mir,  
čeznem da pripadam.  
Lastinim rečima može se izraziti  
da je čežnja koja ne ubija  
kao voda života za pustinjske ptice.



מוֹרָה הָאֵלֶפֶן מִסֵּפֶר  
עַל שְׁבַע שָׁנוֹת הַזֶּה רְחוּם  
רְחוּם שְׁכֵלוֹ עֲתִיד הַיְלָדִים  
וְפֹה הוּא כֵּלֹ וְאָנוּ שְׁלוֹ  
הוּא שְׁלִי, שְׁלֵךְ, שְׁלֵךְ, שְׁלֵכֶם, שְׁלוֹ, שְׁלֵה, שְׁלֵנוּ  
הַיְסוּדוֹת הַמְתַקְעָקְעִים, תְּרַפֵּת כּוֹחֵנוּ הַמִּפְלֵא  
לְעֵבֶר בְּחֶרֶבָה, מִיְחָלִים לָמוֹן  
בְּמַהִים לְחֶסֶד הַלְשׁוֹנִיּוֹת  
לְמַרְסֵי הָאָרֶץ הַמְבַטְחֵת מִן הַדְּבַר עַד הַדְּבָרוֹת.

הַצְפּוֹר שֶׁל גּוֹגוֹל נוֹשֵׂאת אֵלֵינוּ בְּשֵׁפֶה זָרָה  
מְגִדֵל בְּבָל מְהַפֵּךְ  
רֵאשׁוֹ בְּאֶדְמָה וְיִסּוּדוֹ בְּאֵיר אֶרְצוֹת רְחוֹקוֹת  
אֲבָנֵי בְּנֵי רְקוּעוֹת סְגוּרֵי גְעֻגוּעִים, הַשְׁרֵשׁ הַעֲמֵק,  
מְנַדְרֵגִילָה רוֹחֵנִית  
הַמְקִימָה טַחְנוֹת קֶמַח, גְּשָׁרִים וְגַנִּים תְּלוּיִים.

וּבְחַג הַפֶּסַח הַקָּרֵב  
אָנוּ מְרַעֲפִים גְעֻגוּעֵי חֲרוֹת, שְׁלוֹם וְרוּחָה, וְשִׁיכּוֹת  
בְּלִשׁוֹן הַסְנוּנִיּוֹת אֶפְשֵׁר לֹאמֵר  
כִּי גְעֻגוּעִים שְׂאִינָם מְמִיתִים  
הֵם כְּמִים חַיִּים לְעוֹפּוֹת הַמְדְבָר.

## PREVOD, PRAVILA IGRE

Sveti posao je to preteški, nemoguć, gotovo uklet.  
Sići u dubine misli tvorca, u tajne stvaranja,  
do srži njegove namere, sa njegovim jezičkim mogućnostima:  
kakva li pretenzija!

I usuditi se na smešno i teško: misliti jezik – na drugu mu  
njegovom

i na jednom jeziku, bliskom, misliti jezik drugi,  
tuđ u svojoj blizini, blizak po tuđini,

igrati u kolu oko poverenja,

biti spreman na beskrajne lekture i korekture

dok se ne postigne gipkost prelaza,

pražnjenja jezičnog električnog strujanja

iz posude u posudu,

iz suda u sud,

stazicama suptilnosti koje otuđuju poznato,

osvetljavaju uglove skrivenog, tajnog, dubokog.

Zgrada je to na mnogo ravni, labirint providnosti

do te mere da jezik progovori jezikom druga svoga –  
čudo ili strava?

Ostvariti pravila igre:

postaviti pozornicu čudesna,

u kojoj se stvarnosti daleke prevode jedna drugoj

postupkom čistim od intriga i neprijateljstva, uz patnje ljubavi

koja, kao što je poznato, obavezuje nagodbe –

vrhunski ispit suštine, originalne po svome načinu

mogućnosti izbora;

ako izričito zlo koje ne priznaje kompromis

svakodnevno uskrsava Kajina

na Avela, brata njegovog, da ga ubije.

## תרגום, שם המשחק

מלאכת קדש נבצרת, כמעט ארוכה.  
לרדת לעמק מחשבת הבורא בסוד היצירה  
עד תכלית בונתו באמצעיו הלשוניים: איזו ימרה!  
ולהעז את המגדף והנבצר: לחשב שפה – בתברתה  
ובשפה אחת, קרובה, לחשב לשון אחרת  
ורה בקרבנותה, קרובה בזרותה,  
לכפר סביב הנאמנות, להיות מוכן לעריכות והגהות אינספור  
עד שתשג גמישות המעבר של הרקת חשמל הזרם הלשוני  
מכלי אל כלי  
מכלי לכלי  
בנתיבי דקיות המנכרות את המפר,  
המאירות פנות סתרים, מחשאים ועמקיות,  
בגן רב-מפלסים, מבוך של שקיפיות  
עד כי שפה תדבר מפי תברתה –  
נס או בעתה?  
לממש את שם המשחק:  
להעמיד בימת פלאים שבה מציאות רחוקות מתרגמות זו לזו  
באקט נקי מהככים ואיבה, ביסורי אהבה  
המחזקת, כידוע, בפשרות –  
בחן עלאי של עצמיות, מקורית לפי דרכה  
בחירה אפשרית, אם רע נחרץ וכופר בפשרות  
מקיים לתחיה מדי יום את קין  
על הכל אחיו, להרגו.

## O AUTORKAMA

### RIKI DASKAL

Riki Daskal je rođena 1953. godine u Haifi, na obali Sredozemnog mora.

Pesnikinja je, glumica i predavač.

Do sada je objavila šest knjiga poezije:

Linija svetla, 1989.

Svi čeznu za gestom ljubavi, 1993.

Spomenar moje utrobe, 2000. (Pobednik na "Alef" takmičenju za poeziju i prozu)

Prikaz hleba, 2007.

Snaga mašte, 2012.

Kako jeste, 2016.

Diplomirala je na Univerzitetu u Tel Avivu na Odsecima za pozorište i književnost i završila postdiplomske iz judaizma.

Igrala je u raznim pozorištima i trenutno postavlja „Prolaznike“, izvođenje njenih pesama koje govore o mladim Izraelcima koji grade svoj dom u Berlinu, 70 godina posle užasa.

Predaje dikciju u školama glume.

Godine 2017. osvojila je Premijerovu nagradu

## פרטים על המחברות

### ריקי דסקל



ריקי דסקל נולדה ב 1953 בעיר חיפה לחוף הים התיכון.  
משוררת, שחקנית ומורה.  
פרסמה עד כה שישה ספרי שירה :  
רצועה של אור, אלקנה 1989  
כולם מייחלים למחווה של אהבה, ביתן, 1993  
ספר הזכרונות של בטני, תמח-אגודת הסופרים, 2000 (זכה בתחרות אלף  
לשירה ולפרחה)  
לחם הפנים, הקיבוץ המאוחד, 2007  
הכח המרמה, עם עובד, 2012 (זכה בפרס אקו"ם לעידוד פרסום היצירה)  
כמות שהוא, עם עובד, 2016

למדה תיאטרון וספרות לתואר ראשן ולימודי יהדות לתואר שני.  
שיחקה בתיאטראות שונים וכיום מעלה את: "עוברות אורח", מופע משיריה  
העוסק בישראלים הצעירים הבונים את ביתם בברלין, 70 שנה אחרי התופת.

מורה לדיבור לבמה (דיקציה) בבתי ספר למשחק.  
משנת 2017 זכתה בפרס ראש הממשלה.

## MILOSAVA PAVLOVIĆ

Milosava Pavlović (1958) je posle studija Opšte književnosti i teorije književnosti na Filološkom fakultetu u Beogradu, diplomirala na Fakultetu za medije i komunikacije Univerziteta Singidunum u Beogradu.

Piše poeziju od gimnazijskih dana, objavljivala je pesme u brojnim književnim i drugim časopisima, učestvovala na književnim konkursima i osvajala nagrade. Aktivna je u medijima kao novinar više decenija, ali i kao pisac i autor koji predstavlja knjige drugih književnika.

Objavila je knjige poezije „Igrač“ (Sekcija književnika Pančevo i Pančevac, 1983) i „Igra“ (Čigoja štampa Beograd, 2012), kao i zajedničku zbirku pesama “Krilate pesme i prijatelji” u izdanju Udruženja književnika Srbije i Udruženje građana Amarant, 2016. godine. Tokom 2019. godine biće objavljena nova knjiga poezije u izdanju Čigoja štampe Beograd.

Pesme su joj prevedene i objavljivane na hebrejskom, albanskom, bugarskom, italijanskom i engleskom jeziku.

Učestvuje na književnim manifestacijama u Srbiji, regionu i inostranstvu. Član je pesničkog projekta „KRILATE PESME“, koji svojim aktivizmom nastoji da poetsko i umetničko stvaralaštvo približi što širem krugu ljudi (<https://www.facebook.com/krilatepesme/>). Takođe, organizator je brojnih književnih večeri i kulturnih događaja.

Član je Udruženja književnika Srbije, Društva književnika Vojvodine, Udruženja književnika i književnih prevodilaca Pančeva, Pesnika sveta, Umetničkog udruženja Arte i Udruženja nezavisnih novinara Srbije.

Živi u Pančevu, Srbija

[mikapancevo@gmail.com](mailto:mikapancevo@gmail.com)

## מילוסווה מיקה פבלוביץ'



מילוסאווה פבלוביץ' (1958) למדה ספרות כללית וחורת הספרות והשלימה את לימודי ההואר הראשון בפקולטה לתקשורת שבאוניברסיטת סינידונום בבלגרד. היא כותבת שירה מימי נעוריה, פרסמה שירים בביטאונים שונים וכתבי עת לספרות, השתתפה במופעי ספרות וכתבה בפרסים. במשך עשרות שנים פעילה כעיתונאית ובתקשורת, בכתיבת ספרות ובהצגת יצירותיהם בתקשורת של עמיתיה הסופרים. פרסמה את ספרי השירה "שחקן" (המדור לסופרים בפאנצ'בו, 1983), ו"משחק" (ציגויה, בלגרד, 2012), ומבחר שירים בשיתוף שתי משוררות נוספות, בשם "שירים מכונפים וידידים" (בהוצאת אגודת הסופרים של סרביה ואגודת האורחים אמארגט, 2016). ספר שירים חדש מפרי עטה נמצא בדפוס וייצא במהלך 2019 בהוצאת ציגויה שבבלגרד.

שירים מפרי עטה פורסמו בתרגום לעברית, אלבנית, בולגרית, איטלקית ואנגלית. מיקה פבלוביץ' משתתפת במפגשים ספרותיים בסרביה ומחוץ לה, שוחפה למים "שירים מכונפים" שתכליתו לקרב שירה לחוג רחב ככל האפשר של קוראים ותרבות. חברה באגודת הסופרים של סרביה, באגוד סופרי וויודינה, באגודת הסופרים והמתורגמים של פאנצ'בו, באגוד משוררי העולם, באגודת האמנים 'ארטה' ובאגודת העיתונאים העצמאיים בסרביה. מתגוררת בעיר פאנצ'בו שבסרביה.  
[mikapancevo@gmail.com](mailto:mikapancevo@gmail.com)

## DINA KATAN BEN-CIJON

Dr Dina Katan Ben-Cijon (1937) je pesnikinja, prevodilac i književni analitičar i istraživač.

Objavila je šest knjiga poezije, tri knjige naučnih studija i jednu autobiografsku. Prevodila je dela najvažnijih književnika i pesnika sa prostora bivše Jugoslavije koji su posle Drugog svetskog rata pisali i stvarali na srpskohrvatskom jeziku. Prevodila je dela Ive Andrića, Danila Kiša, Aleksandra Tišme, Davida Albaharija, Filipa Davida, Milorada Pavića, Dubravke Ugrešić, Gordane Kuić, Vaska Pope, Ivana V. Lalića i mnogih drugih, uključujući i brojna pojedinačna književna dela pisana na prostoru bivše Jugoslavije, bilo da je reč o poeziji, prozi ili naučnim radovima.

Za prevode sa srpskog i hrvatskog jezika dobila je 1993. godine nagradu srpskog PEN-a, a 2011. i priznanje Udruženja književnih prevodilaca Srbije. U Izraelu joj je Ministarstvo za kulturu i sport dvaput dodelilo nagradu za kreativnost (1994. i 2015. godine).

Dina Katan Ben-Cijon je profesor književnosti i bavi se istraživačko-istorijskim radom u toj oblasti. Istražuje literaturu o konceptualnom nasleđu jevrejskih autora sa prostora bivše Jugoslavije, posebno vezanu za teme koje su u srpskoj i hrvatskoj književnosti ostavile traga o jevrejskom identitetu posle Holokausta, a takođe i o judaizmu kao identitetu i kulturnom kontekstu u okviru života u posleratnoj ateističkoj Jugoslaviji.

Između ostalog, napisala je i objavila:

Prisutnost i nestanak, Jevreji i judaizam u bivšoj Jugoslaviji u ogledalu književnosti (Magnes, Jerusalim, 2002)

Srpska mitologija (Mapa, Tel Aviv, 2005)

Svet o kojem žene pišu, o književnom stvaralaštvu jevrejskih spisateljica bivše Jugoslavije (Karmel, Jerusalim, 2013)

O domu i rečima (Karmel, Jerusalim, 2017)



## דינה קטן בן-ציון



ד"ר דינה קטן בן-ציון (1937) היא משוררת, מתרגמת והוקרת ספרות. פרסמה 6 ספרי שירה, 3 ספרי עיון וספר אוטוביוגרפי. תרגמה יצירות של חשובי הסופרים והמשוררים שכתבו בסרבית/קראוטיית לאחר מלחמת העולם השנייה. בין תרגומיה יצירות מפרי עטם של איוו אנדרייץ', דנילו קיש, אלכסנדר טישמה, דוד אלבהרי, פיליפ דויד, מילורד פאביץ', דוברבקה אוגרשיץ', גורדנה קואיץ', ואסקו פופה, איוון לאלייץ' ורבים אחרים. ובכלל זה יצירות בודדות רבות מספרות ארצות יוגוסלביה לשעבר בשירה, פרוזה ועיון, שפורסמו בכמות ספרותיות שונות. על תרגומיה זכתה בפרס מטעם ארגון פאן הסרבי (1993) ובאות הוקרה מטעם אגודת מתרגמי הספרות של סרביה (2011). פעמיים זכתה בפרס היצירה לתרגום מטעם שרת התרבות והספורט (ב-1994 וב-2015).

דינה קטן בן-ציון הוקרת ומרצה על המורשת הרעיונית ביצירות סופרים יהודים מארצות יוגוסלביה לשעבר, ובכלל זה על נושאים הקשורים בביטוי הניתן בספרות שנכתבה בסרבית/קראוטיית לזהות היהודית על פניה המשתנים והולכים לאחר השואה ועל יהדות כזהות ותרבות בעולם חופשי מדת.

ספריה:

שירה: יריעה ברוח, הקיבוץ המאוחד, ת"א, 1985; מלים מפליגות, ספרית פועלים, ת"א, 1989; זמנים בתוכנו, הקיבוץ המאוחד, ת"א, 1993; שפה, הקיבוץ המאוחד/רתמוס, ת"א, 1997; נשימה, כרמל, ירושלים, 2003; נפש מסע, כרמל, ירושלים, 2008; פנים וכוכב, כרמל, ירושלים, בדפוס.

עיון: נוכחות והיעלמות, יהודים ויהדות ביוגוסלביה לשעבר בראי הספרות (מאגנס, ירושלים, 2002)

המיתולוגיה הסרבית (מפה, ת"א, 2005)  
נשים כותבות עולם, סופרות יהודיות ביוגוסלביה לשעבר (כרמל, ירושלים, 2013)

אוטוביוגרפיה: על בית ומלים, מהלך חיים (כרמל, ירושלים, 2017)

# SADRŽAJ

Uvodna reč.....	4
Čujem dom.....	6

## RIKI DASKAL

Milost.....	10
Propovedniku tišine.....	10
Možda ljubavna pesma.....	12
Mrlja u svetlosti .....	14
Peščane siluete .....	16
I paun poput ćebeta nadleće grad .....	18
Jednom izračunah i dobih minus i sem mene svi shvatiše da je to moguće..	20
Snaga mašte u rečima .....	22
Glas duše.....	24
Četiri godišnja doba.....	26
Ako ima Boga, nalazi se u detaljima i neprijatelju pred vratima .....	28
Trans formacija .....	30
Pripremam se na vikanje .....	32
Nijanse: majka sa detetom .....	36
Kocka šećera.....	38
Slikareva kći .....	42
Dve pesme o Isusu .....	44
Tišina mog oca.....	46
Šimborskin prsten .....	48
Konačnost cveta .....	48

## סדר השירים

5..... פתח דבר

7..... אני שומעת בית

### ריקי דסקל

11..... חסד

11..... למנצח על הדומייה

13..... זה יכול להיות שיר אהבה

15..... כתם באור

17..... צלליות החול

19..... וטווס שיעוף מעל לעיר כשמיכה

21..... פעם עשיתי חשבון ויצא לי מינוס וחץ ממני הבינו הכול שזה אפשרי

23..... הכח המדמה של המלים

25..... קול הנשמה

27..... ארבע העונות

29..... אם יש אלוהים הוא מצוי בפרטי הפרטים ובאויב שבדלת

31..... טראנס פורמציה

33..... מכינה עצמי לצעקה

37..... ניואנסים: אמא עם ילד

39..... קוביית סוכר

43..... בתו של הצייר

45..... שני שירים על ישוע

47..... השקט של אבי

49..... הטבעת של שימבורסקה

49..... תכלית הפרח

## MIKA MILOSAVA PAVLOVIĆ

Pojava.....	52
Ozbiljna žena .....	52
Kalkulacija .....	54
Kći, 3 g. ....	54
Pravim se .....	56
Nepoetično .....	58
Vertikala .....	60
Vasko.....	62
Moje zemlje .....	64
Govor tela .....	66
Pad .....	66
Kći, 14 g. ....	68
Saša .....	68
Kuhinja .....	70
Kći, 17 g. ....	72
Deda i otac .....	74
24.3.1999.....	76
Kupovina.....	78
Tavan-kuća.....	80
Kći, 19 g. ....	80
Bojim se .....	82
Potop .....	84
Čistina .....	86
Kći, 22 g. ....	86
Oblutak, realno.....	88
Brzina.....	90
Kći, 23 g. ....	90
Pretapanje.....	92

## מיקה מילוסוה פבלוביץ'

53.....	תופעה
53.....	אישה רצינית
55.....	חישוב
55.....	הבת, גיל 3
57.....	מעמידה פנים
59.....	לא פואטי
61.....	במאונך
63.....	וקקו
65.....	ארצותיי
67.....	דבר הגוף
67.....	נפילה
69.....	הבת, גיל 14
69.....	סשה
69.....	המטבח
71.....	הבת, גיל 17
73.....	סבא ואבא
75.....	24.03.1999
77.....	הבת, גיל 18
79.....	רכש
79.....	דירת גג
81.....	הבת, גיל 19
81.....	חוששת
83.....	מבול
85.....	עד היסוד
87.....	הבת, גיל 22
87.....	חלוק-אבן, במציאות
89.....	מהירות
91.....	הבת, גיל 23
91.....	התמדה
93.....	

## DINA KATAN BEN-CIJON

Jezik .....	96
Porodična nega .....	98
Dete egzila, 1945 .....	100
Mesto.....	102
Iskustvo .....	102
Igračke detinjstva .....	104
Mudrost stabla .....	106
Neko drugi .....	110
Vremena u nama .....	112
Stari sused .....	114
1. Stari sused .....	114
2. Drvo u susjedstvu .....	114
Krošnja drveta mango, meseca Sivana .....	118
Čas istorije na univerzitetu .....	120
Osećanje .....	122
U pričama .....	122
Zajednička soba .....	124
Pisanje.....	126
Glas praha .....	128
1. Pozorišni komad .....	128
2. Odvojeno putovanje .....	129
Dnjeper u Izraelu .....	132
Prevod, pravila igre.....	136
<b>O AUTORKAMA .....</b>	<b>138</b>
RIKI DASKAL .....	138
MILOSAVA PAVLOVIĆ .....	140
DINA KATAN BEN CIJON .....	142

## דינה קטן בן-ציון

97.....	שפה
99.....	טיפול משפחתי
101.....	ילדת גולה, 1945
103.....	מקום
103.....	ניסיון
105.....	חיית בי חיים משונים, סבתי
107.....	חכמת העץ
111.....	מישהי אחרת
113.....	זמנים בתוכנו
115.....	השכן הזקן
115.....	א. השכן הזקן
117.....	ב. עץ השכן
119.....	צמרת המנגו, בסיוון
121.....	שיעור בהיסטוריה באוניברסיטה
123.....	רגש
123.....	בסיפורים
125.....	חדר משותף
127.....	כתיבה
129.....	המיית החומר
129.....	א. מחזה
131.....	ב. במסע הנפרד
133.....	דנייפר בישראל
137.....	תרגום, שם המשחק
139.....	על המשוררות
139.....	ריקי דסקל
141.....	מילוסאווה מיקה פבלוביץ'
143.....	דינה קטן בן ציון

ZAJEDNIČKA SOBA

Riki Daskal Milosava Pavlović Dina Katan Ben Cijon

*Izdavač*

JEVREJSKA OPŠTINA PANČEVO

po projektu „Zbirka poezije tri autorke iz Izraela  
i Srbije na hebrejskom i srpskom jeziku”

*Za izdavača*

David Montijas

*Dizajn i priprema*

Čigoja štampa

*Štampa*

*Čigoja*  
Š T A M P A

office@cigoja.com

Tiraž 300

Copyright © Riki Daskal, Milosava Pavlović,  
Dina Katan Ben Cijon

ISBN 978-86-88979-06-1



## חדר משותף

ריקי דסקל מילוסווה פבלוביץ' דינה קטן בן-ציון

מו"ל :

הקהילה היהודית פאנצ'בו

מימוש המיזם "מבחר משירי שלוש משוררות מישראל וסרבית  
במהדורה דו לשונית, עברית וסרבית"

בשם המו"ל

דויד מונטיאש

עיצוב והדפסה

בית ההוצאה צ'יגויה

נדפס בבלגרד ע"י דפוס צ'יגויה, 2019

300 עותקים

© כל הזכויות שמורות לריקי דסקל מילוסווה פבלוביץ'  
דינה קטן בן-ציון

ISBN 978-86-88979-06-1

CIP - Каталогизација у публикацији  
Народна библиотека Србије, Београд

821.411.16-1  
821.163.41-1

ДАСКАЛ, Рики, 1953-

Zajednička soba : poezija pesnikinja iz Srbije  
i Izraela / Riki Daskal, Milosava Mika Pavlović,  
Dina Katan Ben-Cijon. - Pančevo : Jevrejska opština  
"Pančevo", 2019 (Beograd : Čigoja štampa). - 153 str.  
: slike autorki ; 21 cm

Tekst uporedo na srp. i hebr. jeziku. - Tiraž 300.  
- O autorkama: str. 138-143.

ISBN 978-86-88979-06-1

1. Павловић, Милосава, 1958- [аутор]
2. Катан, Дина, 1937- [аутор]

COBISS.SR-ID 274846732



ריקי דסקל מילוסוה מיקה פבלוביץ' דינה קטן בן-ציון  
RIKI DASKAL · MILOSAVA MIKA PAVLOVIĆ · DINA KATAN BEN-CIJON

# חדר משותף

שירים מנזפי סרביה וישראל



POEZIJA PESNIKINJA IZ SRBIJE I IZRAELA

# ZAJEDNIČKA SOBA

JEVREJSKA OPŠTINA PANČEVO

